

SEANCES DU JEUDI 30 JUIN 1988
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 30 JUNI 1988ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE:

COMMUNICATION:

Page 755.
Cour des comptes.

REVISION DE LA CONSTITUTION:

Révision de l'article 47, alinéa 1er, de la Constitution, en ce qui concerne les mots « domiciliés depuis six mois au moins dans la même commune ».

Révision de l'article 48, alinéa 1er, de la Constitution.

Discussion (Reprise). — *Orateurs*: Mme Herman-Michielsens, le baron Clerdent, MM. Dillen, Monfils, Wyninckx, M. Ph. Moureaux, Vice-Premier ministre et ministre de la Région bruxelloise et des Réformes institutionnelles, M. Dierickx, p. 755.

Examen des amendements:

A l'article 47, alinéa 1er: *Orateur*: Mme Delruelle-Ghobert, p. 767.

A l'article 48, alinéa 1er: *Orateur*: le baron Clerdent, p. 768.

Révision de l'article 115 de la Constitution.

Discussion. — *Orateurs*: MM. Erdman, rapporteur, Boël, Verhaegen, p. 769.

Ann. parl. Sénat — Session extraordinaire 1988
Parlem. Hand. Senaat — Buitengewone zitting 1988

INHOUDSOPGAVE:

MEDEDELING:

Bladzijde 755.
Rekenhof.

HERZIENING VAN DE GRONDWET:

Herziening van artikel 47, eerste lid, van de Grondwet, wat betreft de woorden « die sinds ten minste zes maanden hun woonplaats hebben in dezelfde gemeente ».

Herziening van artikel 48, eerste lid, van de Grondwet.

Beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: mevrouw Herman-Michielsens, baron Clerdent, de heren Dillen, Monfils, Wyninckx, de heer Ph. Moureaux, Vice-Eerste minister en minister van het Brussels Gewest en Institutionele Hervormingen, de heer Dierickx, blz. 755.

Bespreking van de amendementen:

Bij artikel 47, eerste lid: *Spreker*: mevrouw Delruelle-Ghobert, blz. 767.

Bij artikel 48, eerste lid: *Spreker*: baron Clerdent, blz. 768.

Herziening van artikel 115 van de Grondwet.

Beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Erdman, rapporteur, Boël, Verhaegen, blz. 769.

Révision de l'article 47, alinéa 1er, de la Constitution, en ce qui concerne les mots « domiciliés depuis six mois au moins dans la même commune ».

Votes réservés, p. 772.

Votes sur l'ensemble, p. 773.

Explications de votes: *Orateurs*: M. de Wasseige, Mme Delruelle-Ghobert, p. 773.

Justifications de votes: *Orateurs*: MM. Dehousse, Falise, p. 774.

Révision de l'article 48, alinéa 1er, de la Constitution.

Votes réservés, p. 774.

Vote sur l'ensemble, p. 775.

PROPOSITION DE LOI (Vote):

Proposition de loi tendant à modifier la taxation des revenus des terrains donnés en location à des agriculteurs, p. 776.

Justifications de votes: *Orateurs*: MM. Pataer, Knuts, p. 776.

PROJETS DE LOI (Dépôt):

Page 776.

Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Agriculture de l'année budgétaire 1988.

Projet de loi modifiant la loi du 23 septembre 1985 relative à l'emploi de la langue allemande en matière judiciaire et à l'organisation judiciaire.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 777.

M. Flagothier. — Proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi du statut de résisteur armé.

M. Gevenois. — Proposition de loi accordant le titre de ville à la commune de Boussu.

M. Blanpain. — Proposition de loi modifiant la loi du 24 février 1978 relative au contrat de travail du sportif rémunéré.

MM. Duquesne et Henrion. — Proposition de loi relative à la répression de l'évasion de détenus.

M. Lenfant:

a) Proposition de loi modifiant le Code des impôts sur les revenus en vue d'améliorer le statut du conjoint-aidant;

b) Proposition de loi modifiant le Code des impôts sur les revenus en vue de supprimer une discrimination en matière de réduction d'impôts pour charges de famille.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 777.

M. De Belder au ministre des Relations extérieures sur « la position du gouvernement à l'égard de la proposition de créer en Europe une zone sans armes chimiques et une zone dénucléarisée ».

Herziening van artikel 47, eerste lid, van de Grondwet, wat betreft de woorden « die sinds ten minste zes maanden hun woonplaats hebben in dezelfde gemeente ».

Aangehouden stemmingen, blz. 772.

Stemming over het geheel, blz. 773.

Stemverklaringen: *Sprekers*: de heer de Wasseige, mevrouw Delruelle-Ghobert, blz. 773.

Stemverklaringen: *Sprekers*: de heren Dehousse, Falise, blz. 774.

Herziening van artikel 48, eerste lid, van de Grondwet.

Aangehouden stemmingen, blz. 774.

Stemming over het geheel, blz. 775.

VOORSTEL VAN WET (Stemming):

Voorstel van wet tot wijziging van de belasting op de inkomsten uit de aan landbouwers verhuurde gronden, blz. 776.

Stemverklaringen: *Sprekers*: de heren Pataer, Knuts, blz. 776.

ONTWERPEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 776.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landbouw voor het begrotingsjaar 1988.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 23 september 1985 betreffende het gebruik van het Duits in gerechtszaken en betreffende de rechterlijke organisatie.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 777.

De heer Flagothier. — Voorstel van wet strekkende om een nieuwe termijn te doen ingaan voor het aanvragen van het statuut van lid van de gewapende weerstand.

De heer Gevenois. — Voorstel van wet waarbij aan de gemeente Boussu de titel van stad wordt verleend.

De heer Blanpain. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 24 februari 1978 betreffende de arbeidsovereenkomst voor betaalde sportbeoefenaars.

De heren Duquesne en Henrion. — Voorstel van wet waarbij de ontvluchting van gedetineerden strafbaar wordt gesteld.

De heer Lenfant:

a) Voorstel van wet houdende wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen met het oog op de verbetering van het statuut van de medehelpende echtgenoot;

b) Voorstel van wet houdende wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen met het oog op het wegwerken van een discriminatie inzake belastingvermindering wegens gezinslast.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 777.

De heer De Belder tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over « de houding der regering tegenover het voorstel tot oprichting van een zone zonder chemische wapens en van een nucleaire wapenvrije zone in Europa ».

M. Dierickx :

- a) Au ministre des Affaires sociales sur « le récent accord médico-mutualiste »;
- b) Au ministre de la Défense nationale sur « l'octroi à un joueur de football d'un sursis d'appel et sa nouvelle option politique en matière d'octroi des sursis ».

M. Antoine au ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales, sur « la situation financière des villes et des communes ».

M. Wyninckx au ministre des Relations extérieures sur « la position du gouvernement à l'égard de la proposition de créer en Europe une zone sans armes chimiques et une zone dénucléarisée ».

De heer Dierickx :

- a) Tot de minister van Sociale Zaken over « het recentelijk gesloten akkoord tussen geneesheren en ziekenfondsen »;
- b) Tot de minister van Landsverdediging over « het verlenen van uitstel van legerdienst aan een voetballer en zijn nieuwe beleidsopzie in zake het verlenen van uitstel ».

De heer Antoine tot de minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen, over « de financiële toestand van steden en gemeenten ».

De heer Wyninckx tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over « de houding van de regering tegenover het voorstel tot oprichting van een zone zonder chemische wapens en van een atoomvrije zone in Europa ».

PRESIDENCE DE M. KELCHTERMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER KELCHTERMANS, VOORZITTER

MM. Bock et Vannieuwenhuyze, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Bock en Vannieuwenhuyze, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 15 h 5 m.

De vergadering wordt geopend te 15 h 5 m.

COMMUNICATION — MEDEDELING

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Par dépêche du 22 juin 1988, la Cour des comptes fait connaître au Sénat ses observations au sujet des projets de loi contenant le budget du ministère de l'Éducation nationale (régime néerlandais, régime français et secteur commun aux régimes français et néerlandais) pour l'année budgétaire 1988.

Bij dienstbrief van 22 juni 1988 deelt het Rekenhof aan de Senaat zijn opmerkingen mede over de ontwerpen van wet houdende de begroting van het ministerie van Onderwijs (Nederlandstalig regime, Franstalig regime en de gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes) voor het begrotingsjaar 1988.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au Premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de Eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

HERZIENING VAN DE GRONDWET

REVISION DE LA CONSTITUTION

HERZIENING VAN ARTIKEL 47, EERSTE LID, VAN DE GRONDWET, WAT BETREFT DE WOORDEN «DIE SINDS TEN MINSTE ZES MAANDEN HUN WOONPLAATS HEBBEN IN DEZELFDE GEMEENTE»

HERZIENING VAN ARTIKEL 48, EERSTE LID, VAN DE GRONDWET

Hervatting van de beraadslaging

REVISION DE L'ARTICLE 47, ALINEA 1er, DE LA CONSTITUTION EN CE QUI CONCERNE LES MOTS «DOMICILIES DEPUIS SIX MOIS AU MOINS DANS LA MEME COMMUNE»

REVISION DE L'ARTICLE 48, ALINEA 1er, DE LA CONSTITUTION

Reprise de la discussion

De Voorzitter. — Dames en heren, wij hervatten de beraadslaging over de herziening van de artikelen 47 en 48 van de Grondwet.

Nous reprenons la discussion de la révision des articles 47 et 48 de la Constitution.

Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, de artikelen van de Grondwet die wij nu bespreken zijn voor herziening vatbaar verklaard in de vorige legislatuur. De reden die daarvoor toen werd aangehaald was het mogelijk maken van een regeling die zou toelaten aan Belgen die in het buitenland verblijven hun kiesrecht uit te oefenen.

Tijdens de onderhandelingen die geleid hebben tot het vormen van de huidige regering is van de wijzigingsmogelijkheid van deze twee artikelen een geheel ander gebruik gemaakt, dat deel uitmaakt van het opzet om voor bepaalde gemeenten van dit land — nu eens de zes randgemeenten en de tien taalgrensgemeenten, dan weer de zes randgemeenten en twee taalgrensgemeenten, of nog twee taalgrensgemeenten — regelingen te treffen die van het gemeen recht afwijken.

In feite is de wijziging die mogelijk wordt voor Voeren en Komen een onderdeel van het regeerakkoord over Voeren.

In de verklarende nota van de regering staat weliswaar dat «in voorkomend geval» ook hierdoor stemrecht kan worden verleend aan Belgen die in het buitenland verblijven, maar dat is duidelijk niet datgene waar de regering van wakker ligt. Laten wij maar zeggen: wat in oktober 1987 een goede inspiratie was, helemaal niet door politieke drijfveren ingegeven, is nu een alibi om langs kronkelige wegen een politiek doel te bereiken.

Hoe dan ook, de wijziging van artikel 47 heeft tot gevolg dat de band tussen de kiezer en de woonplaats waar hij gevestigd is, totaal wordt verbroken.

Daar het aantal mandaten te begeven in een bepaalde kiesomschrijving niet bepaald wordt door het aantal kiezers, maar door het aantal inwoners — zoals bepaald is in artikel 49 van de Grondwet — is het nochtans duidelijk dat het begrip «domicilie» niet vreemd is aan de inrichting van ons kiessysteem.

Dat het in feite nu niet zal gaan over belangrijke aantallen kiezers, doet niets af aan de mogelijkheid om na de wijziging van artikel 47 deze uit te breiden of te veralgemenen, mogelijkheid die geschapen wordt door het geheel weglaten van de domicilievoorwaarde in artikel 47, en dit zonder enige beperking.

Het is nuttig in dit verband te wijzen op een advies dat door de Raad van State werd uitgebracht bij het wetsontwerp 461/35, paragraaf 3, zittijd 1977-1978, houdende diverse institutionele hervormingen:

«Tot het wezen van de democratische staatsopbouw behoort de regel dat de burger direct of indirect de personen aanwijst die voor hem en namens hem legifereren of hem regeren en besturen. Bevestiging daarvan vindt men in het bepaalde van artikel 47 van de Grondwet waarbij de uitoefening van de kiesplicht gebonden is aan en verbonden is met de gemeente van de woonplaats. Tegelijk is die regel de bevestiging van het omschreven doch daarom niet minder dwingende fundamenteel beginsel dat elke burger, voor de uitoefening van zijn politieke rechten, gevat is in één gemeente en slechts in één gemeente, met name die waarin hij zijn effectieve woonplaats heeft, welk beginsel als corollarium heeft de eis van representativiteit van het verkozen orgaan. De representativiteit houdt in dat het verkozen orgaan zijn gezag ontleent aan de wil van hen waardoor en waarvoor het met gezag is bekleed. Aan de representativiteit wordt dan ook te kort gedaan wanneer, zoals in het ontwerp is voorgesteld, burgers, zoals boven is uiteengezet, bijdragen tot de samenstelling van organen die te hunner aanzien zonder beleidsbevoegdheid zijn.»

Van een zo vérdragend juridisch gegeven afstand doen ten voordele van een politieke regeling voor twee gemeenten, waarvan één er helemaal niet om vraagt, is bijna Kafkaïens. Is het een genoegdoening voor Voeren, dat sommige van haar inwoners op de verkiezingsdag naar Aubel zullen tijgen om mandatarissen van een Luiks arrondissement te kiezen om

daarna, of ervoor, Limburgse provincieraadsleden aan te stellen die op hun beurt Limburgse senatoren zullen kiezen? Volgens sommige leden van de commissie wordt dat voor die kiezers een moeilijke, bedreigde tocht. Dat is een miskenning van de ingesteldheid van de Voerenaars, van sommigen althans, omdat ik nog geloof in het gezond verstand van een deel van die bevolking. Veel is daar immers uitdaging, koppigheid, soms haat en geweld. Zal dit niet eerder opnieuw uitdraaien in incidenten, aan weerskanten geïntendeerd — want ik ben niet naïef, en ik wijs niet de goeden en de slechten aan, zoals in de kinderfilms —, die de zaken op de spits drijven in plaats van de situatie te pacifiëren? Als men weet dat de inwoners die de mogelijkheid hebben om elders dan in hun woonplaats te stemmen zullen worden aangestipt op de kiezerslijsten, wat met zoveel woorden in het ontwerp dat wij voorbereiden staat, dan kan ik diegenen niet meer volgen die vinden dat het geheim van de stemming bewaard is. Of ligt het in de bedoeling van sommige berekenende geesten, om uit de omvang van deze electorale uittocht gevolgen te trekken voor een sinds 25 jaar vastgelegd statuut? Diegenen die nog veronderstellen dat deze regeling maar van korte duur zal zijn omdat ze niet meer zal bestaan, en dus uitdoven, op het ogenblik dat de Gemeenschaps- en Gewestraden rechtstreeks verkozen worden, verwijst ik naar de bespreking in de Kamercommissie:

«De minister antwoordt, dat in de voorlopige fase het recht om buiten de eigen provincie te stemmen zowel voor Kamer als Senaat geldt.»

Aangezien bij deze verkiezingen tegelijkertijd wordt gekozen voor de Gewest- en de Gemeenschapsraden, wordt op dat ogenblik aangeduid wie hierin zitting zal nemen. «In de definitieve fase zal, na een dialoog met het Parlement, vastgesteld worden hoe de toekomstige Senaat en de Gemeenschaps- en Gewestraden zullen worden georganiseerd.»

U vraagt zich misschien af wat dit ermee te maken heeft. Het betekent enkel dat een regeling zal worden uitgewerkt wanneer men de toekomst van de Senaat behandelt.

«Een lid merkt op dat weliswaar in het regeerakkoord niet uitdrukkelijk wordt gezegd dat de Franstalige inwoners van de gemeenten rond Brussel voor de Vlaamse Raad zullen moeten kiezen; nochtans ligt dit in de lijn van de logica.

De minister verwijst naar de verklaring van de Eerste minister in de Kamer, waarin gezegd werd dat dit punt zal worden gevoegd bij de bespreking over de toekomst van de Senaat.»

Niet een uitdoving maar een andere regeling wordt in het vooruitzicht gesteld.

De moeilijkheden ontstaan in een gemeente van ons land met een burgemeester die naar mijn oordeel geen goed burgemeester is. Ik meen dat ik dit oordeel deel met ieder rechtgeaard municipalist, Waal of Vlaming, die weet wat in België het belang is van de autonomie van de gemeente en haar corollarium, de niet-preventieve administratieve voorgedij. Die burgemeester heeft volhard in de boosheid, en nam beslissingen die telkens opnieuw moesten worden vernietigd. Zijn taak tegenover zijn gemeentenaren heeft hij niet op de eerste plaats gezet, omdat hij zelf de rust in zijn gemeente niet heeft bewaard, wat sinds de Franse revolutie de specifieke taak is van de burgemeester.

De oplossing bestaat erin artikelen van de Grondwet te wijzigen en gebetonneerde kunstgrepen uit te voeren om, zonder artikel 3bis van de Grondwet over de taalgebieden en de taalwetgeving zelf te wijzigen, toch de regelingen van deze artikelen en wetten te wijzigen. Men heeft bij de regeringsverklaring gepreciseerd dat de taalwetgeving onveranderd zou blijven. Via de wijzigingen in de gemeentewet, de provinciewet en de wet op het OCMW en via wijzigingen in de artikelen 47 en 48 van de Grondwet en in het Kieswetboek, worden artikel 3bis van de Grondwet en de taalwetgeving toch gewijzigd.

Ik ben nooit een hardroeper geweest in het communautair debat. Persoonlijk ben ik te zeer gehecht aan mijn land om het te doen uiteenvallen onder het gebeuk van de communautaire twisten. De Vlaamse liberalen hebben het federalisme nooit anders gezien dan in Belgisch staatsverband, in tegenstelling tot

velen die nu *ex absurdo* willen bewijzen dat het voor Vlamingen en Walen niet meer mogelijk is om nog constructief samen te leven. Wat ik wil zeggen is dus niet ingegeven door extremisme, maar door de bezorgdheid over de weg die nu wordt ingeslagen en die niet leidt naar pacificatie, maar wel naar nieuwe wrijvingen, nieuwe hetzen en het niet berusten in een gevestigde toestand.

Tijdens de tien jaar sinds het ter ziele gegaan Egmontpact is pacificatie echter bijna overal verworven, langs wegen van geleidelijkheid.

Hetzelfde fenomeen heeft zich voorgedaan na het Egmontpact. Ik citeer wijlen Herman Vanderpoorten die in het debat over het Egmontpact sprak tot de heer Tindemans, toen Eerste minister: «De liberalen, die u de loyale partner heeft genoemd, werden bij het Egmont-beraad nooit betrokken.» In het beraad dat is voorafgegaan aan de vorming van de huidige regering was dit evenmin het geval. Herman Vanderpoorten citeerde eresenator Leynen, gewezen fractievoorzitter van de CVP, die de handelwijze duidelijk heeft veroordeeld: «Als men toch de operatie noodzakelijk acht, waarom wordt dan één van de politieke formaties langs de zijlijnen gezet? Een nationale verzoening vergt niet alleen een brede basis» — de tweederdemeerderheid — «doch ook de consensus van de grote politieke strekkingen.

De staatsombouw is een probleem dat verder reikt dan een regeerakkoord. Het is iets anders als een politieke familie zichzelf uitsluit, maar dit is niet het geval. De liberale strekking werd vanaf de eerste dag aan de deur gezet en dat wat fout.»

Herman Vanderpoorten gaat verder: «Mijnheer de Eerste minister, het was natuurlijk uw meest absolute recht ons er buiten te laten.» Dat is nu ook het geval. «Het politieke bedrijf beweegt zich soms op paden waar gewone menselijkheid niet meer wordt ontmoet en waar men veelvuldig botst op onthechting en littekens van wat eens was.

«Ne faisons pas de romantisme et politique», zei onlangs gemeenschapsonderhandelaar Schiltz in een interview met *La Libre Belgique*.

Die uitspraak is nog altijd actueel.

«Laten wij toch maar voort doen met grimmigheid en stroefheid; laten wij onze maagzweren en hartinfarcten cultiveren; geluk is inderdaad een onvatbaar begrip. Aan de Vlaamse liberalen» — en dat is nu nog altijd waar — «zal men nooit ernstig het verwijt kunnen maken dat zij niet trouw zijn gebleven aan hun opvattingen, of wij nu in de regering of in de oppositie waren of zijn.» Ons doel was toen, en is nu nog «Binnen Belgisch staatsverband de grootst mogelijke zelfstandigheid te verzekeren voor de gemeenschappen, de regionalisering gestalte te geven en een volkomen gelijkberechtiging tot stand te brengen tussen Walen en Vlamingen, tussen Franstaligen en Nederlandstaligen met volledige en gave erkenning van hun eigenheid in het land en in het hoofdstedelijk gebied, dat was, dat is en dat blijft onze ambitie. Volgens die beginselen hebben wij steeds gehandeld, toen ik jaren geleden voorzitter was van het Liberaal Vlaams Verbond, in de gewenste mate en alle tegenkantingen ten spijt.»

Op een bepaald ogenblik citeert hij twee Vlaamse schrijvers. Hoewel die woorden dateren van 1962, dus op het ogenblik dat de taalgrens is vastgelegd, op het ogenblik dat de gaafheid van het gebied waartussen zij loopt, is gewaarborgd, zijn zij ook nu nog de aandacht waard van niet-liberale Vlamingen, indien deze hier aanwezig zijn.

Her is niet toevallig dat die twee schrijvers, waarop de Vlamingen fier mogen zijn, behoren tot twee filosofische strekkingen. Het gaat over Stijn Streuvels en Herman Teirlinck.

Zij ondertekenden samen een tekst naar aanleiding van het vastleggen van de taalgebieden en van de goedkeuring van de taalwetten, die die gave taalgebieden van elkaar moesten scheiden. De stijl van deze tekst klinkt thans misschien archaïsch, maar de grondgedachte ervan kan niemand ongevoelig laten.

«Met eerbiedige plechtigheid ten overstaan van wie in dit land met de verheven waardigheid is bekleed te heersen of te regeren, waarschuwen ondergetekenden voor het gevaar dat op de weg ligt die men dreigt in te slaan. Onze beide volkeren zijn historisch aangewezen om in Belgisch staatsverband een zelfde lotsbestemming te delen. Omdat uiteraard onze nationale eenheid naar binnen zo kwetsbaar is, dienen wij ons gestrenge burgerplichten op te leggen. Laat iedere Belg vrij uitgaan door dit land en zich vestigen waar hij wil. Hij verlieze echter nooit uit het oog dat hij een onschendbaar taalgebied is binnengegreden, waar hij hoe dan ook geen voorrechten voor eigen taal kan doen gelden. Er mag onder geen voorwendsel worden getornd aan het heilig recht van beide taalgemeenschappen om de volstrekte onaantastbaarheid op te eisen op beider geboortegrond.» Aldus spraken Streuvels en Teirlinck.

Ik moet hier niet veel aan toevoegen. Weet echter, leden van de regering en van de meerderheid, dat u van de faciliteiten, die vroeger werden uitgescholden als een onduidelbaar voorrecht, nu ook rechten maakt. Degenen die nu die rechten verkrijgen — en de grondwetsartikelen 47 en 48 bevatten maar een gedeelte van die rechten —, zijn precies degenen die de faciliteiten altijd ten onrechte hebben beschouwd als een recht voor de overheid, voor de bestuurders, en niet als een aanpassingsperiode voor de burgers, de bestuurden.

Ik predik hier waarschijnlijk in de woestijn. U maakt zich op om het advies van de Raad van State opzij te schuiven.

U wilt zelfs artikel 3bis van de Grondwet negeren, ook de laatste paragraaf ervan, die bepaalt dat er een bijzondere meerderheid nodig is om de grenzen van de taalgebieden te wijzigen, ook al gaat het niet om de taalwetgeving zelf. U kunt wel alle rechtsregels de baas met uw meerderheid, maar u zult niet langer kunnen volhouden dat u ijvert om een betere verstandhouding onder de bevolkingsgroepen te bereiken. Na het eerste kiesspektakel in Voeren, zullen wij eens samen spreken over uw zogenaamde pacificatie. (*Applaus.*)

M. le Président. — Je vous propose de clore ici la liste des orateurs. (*Assentiment.*)

La parole est au baron Clerdent.

M. le baron Clerdent. — Monsieur le Président, à l'occasion de l'examen des articles 47 et 48 soumis à révision, permettez-moi de rappeler en séance publique le point de vue que j'ai défendu en commission, à savoir que si la révision de ces deux articles est envisagée par le gouvernement comme un geste de bonne volonté et de compréhension mutuelle, ce n'est pas ce geste qu'attendait la majorité de la population fouronnaise.

Tout d'abord, celle-ci ne voulait pas être détachée de la province de Liège où elle était à sa place et où elle vivait heureuse. Ensuite, la majorité francophone fouronnaise veut être maître chez elle, y vivre et s'y exprimer librement, conformément aux règles démocratiques et à l'autonomie communale.

On est loin du compte car ce n'est pas la nouvelle rédaction des articles 47 et 48 qui changera quoi que ce soit à la contrainte renforcée, à la flamandisation accélérée qu'impliquera le nouvel article 59bis, paragraphe 4.

La possibilité pour les Fouronnais francophones de voter dans l'arrondissement de Verviers appelle trois remarques.

Tout d'abord, le système envisagé, supposant une manifestation publique de volonté, multipliera les occasions de pression, aggraver les conflits et sera source de nouvelles intolérances. Il exigera un déplacement hors de la commune que d'aucuns — je pense aux malades, aux vieillards et aux handicapés — ne pourront accomplir. Quant à l'obligation de l'inscription préalable au vote hors de la commune, elle serait contraire à la Constitution.

En tout état de cause, si le déplacement à Verviers ne réduit pas à néant le respect du secret du vote, du moins l'entame-t-il gravement par l'expression publique d'une option communautaire préalable et par le refus affirmé de voter pour les partis

qui contrôlent la commune puisqu'il n'existe plus de partis nationaux.

D'après mes informations, le Conseil d'Etat a en cette matière émis deux avis: d'une part, les conseillers néerlandophones refusent cette modification à notre système électoral, d'autre part, les conseillers francophones affirment que le fait de voter à Verviers ne modifie pas le droit ni le caractère secret du vote.

Fidèles à leur tradition de conciliation, les libéraux proposent que le vote se fasse dans les Fourons sur des bulletins comprenant deux volets communautaires concernant les partis se présentant, d'un côté, dans la province de Limbourg; de l'autre, dans l'arrondissement de Verviers. On nous oppose un certain nombre de remarques dont un mystérieux avis datant de 1920 faisant valoir que le secret du vote ne serait pas compromis par une modification du lieu où il serait émis. Il est regrettable qu'à ce sujet, l'opposition éprouve le même sentiment que ceux qui, autrefois, consultaient la pythie de Delphes: ils ne reçoivent jamais de réponse satisfaisante.

On nous a dit qu'il fallait modifier la loi parce qu'il n'était pas concevable qu'un bourgmestre n'accepte pas de parler la langue de la minorité de sa commune. En commission et en séance publique du Sénat, j'ai posé au Vice-Premier ministre la question suivante: le président du CPAS, désigné par l'exécutif de la Communauté et, d'une façon générale, les élus communaux seront-ils aussi obligés de comprendre et de s'exprimer dans la langue parlée par la majorité de la population de la commune? Aucune réponse ne m'a été fournie.

J'ai ensuite pris la précaution d'aller consulter les *Annales parlementaires* de la Chambre et du Sénat datant de cette époque. Le seul texte que j'y ai trouvé dans le débat relatif à la révision de l'article 48, est le suivant: «Le secret du vote ne provoquera sans doute pas plus de contradiction sur les bancs de cette assemblée. C'est un principe nouveau que nous introduisons dans la Constitution. Mais ce principe est depuis longtemps dans nos mœurs et nous ne faisons que consacrer une pratique traditionnelle et très louable de notre vie publique.»

Ce texte ne contredit en rien notre position. J'ajoute que nous ne devons pas renouveler certaines erreurs commises dans le passé. En 1920, par exemple, nous avons obligé les citoyens des cantons de l'Est, dont certains étaient contre le rattachement à la Belgique, de se manifester dans une contestation publique qui ignorait le secret du vote. J'ajoute que la suppression des partis nationaux apporte un argument de poids à ma thèse. Jadis, voter dans le nord ou dans le sud du pays était se prononcer pour un parti unique, catholique, socialiste ou libéral.

M. Luyten. — Et les «frontistes»?

M. le baron Clerdent. — Les «frontistes», c'est votre affaire! En tout cas, le citoyen qui, aujourd'hui, quittera la région des Fourons, où il est né et où ses parents ont vécu, pour aller voter à Verviers, montrera clairement qu'il ne veut voter pour aucun des partis contrôlant la vie de sa commune, à savoir le CVP, le SP, le PVV ou la Volksunie.

Cela signifie, dès lors, que le secret n'est pas garanti et que des pressions pourront être exercées. Je ne suis pas le seul à le dire. Des personnalités néerlandophones ont souligné le danger que tout cela représenterait et les difficultés qui en découleraient. Si nous voulons réellement la pacification dans les Fourons, n'est-il pas raisonnable d'admettre que si tous les Fouronnais votent le même jour, dans les mêmes bureaux, les risques d'opposition seront moins grands que si certains doivent, pour remplir leur devoir électoral, quitter leur commune?

Telle est la justification d'un amendement qu'avec quelques collègues, j'ai déposé et que je demande au gouvernement de prendre en considération.

Je désire attirer l'attention sur le fait que depuis 1962, le pourcentage de votes favorables au retour à la province de Liège, exprimé lors des élections communales, est resté identique. Cependant, depuis lors, selon la procédure favorite à toutes les politiques conquérantes, ont été «injectées» dans la commune

des personnes qui, soyez-en assurés, n'avaient nullement l'intention de voter en faveur du retour à la province de Liège. On en dénombrait 96 en 1980, non compris les services de douane, et sans tenir compte de leur famille. Combien sont-elles aujourd'hui car, en ce domaine, on ne ménage aucun effort. En effet, quatre ans avant la suppression des postes douaniers aux frontières dans le cadre du grand marché européen, on construit actuellement, pour un montant de 180 millions de francs, à Moulund, sur l'autoroute Liège-Maastricht, à quelques centaines de mètres du poste douanier de Visé, un autre poste frontalier qui sera desservi par des douaniers néerlandophones.

Malgré l'arrivée de ces nouveaux administrés, le pourcentage en faveur du retour à Liège reste stable.

De cette constatation résulte que soit certains des nouveaux arrivés, soit des Fouronnais initialement favorables au transfert dans le Limbourg, se prononcent, eux aussi, pour le retour à la province de Liège. Ne créons pas une situation conflictuelle. Il ne s'agit pas d'avoir raison mais bien de défendre la raison. C'est pourquoi je demande au gouvernement — il ne s'agit nullement d'une concession — de veiller au secret du vote, condition primordiale de la démocratie. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dillen.

De heer Dillen. — Mijnheer de Voorzitter, het is zover. Nu komt hier, door de schuld en de schande van kamerleden van drie Vlaamse partijen, in de Senaat aan de beurt wat in de Kamer helaas reeds goedgekeurd werd. De verantwoordelijkheid van de Vlaamse senatoren wordt daarom des te groter.

Tijdens het investituurdebat heb ik verscheidene Vlaamse journalisten geciteerd, wier woorden vernietigend waren voor het regeerakkoord. Tijdens hetzelfde debat heb ik uitvoerig het betoog van Volksunie-kamerlid Coveliers bij de bespreking van de regeringsverklaring aangehaald. Het waren allemaal negatieve woorden. Blijkbaar sprak ik voor dovemans oren.

Ondertussen is de kritiek van talrijke Vlaamse journalisten er niet minder scherp op geworden. *Gazet van Antwerpen* blokkeerde boven een artikel de titel «Grondwetsherziening ketent Vlaamse meerderheid andermaal».

Marc Platel, in *Het Belang van Limburg*, is niet minder scherp. Onder de titel «Liever niet» lezen we: «In wel erg plechtige bewoordingen zegt men dat de nieuwe grondwetsherziening de noodzakelijke sluis is naar de echte staatsvorming. Als dit lukt, dan zijn we voor lange tijd van die vervelende Vlaams-Waalse zorgen af. Tegenover dit opvallend optimisme staat een duidelijk groeiend scepticisme, om niet te zeggen afkeer».

Het blijkt immers dat de vijfde grondwetsherziening haastig kunst- en vliegwerk is, een zondagskooptje, waarvan men 's maandags veel spijt heeft omdat het toch wel veel gekost heeft. Deze zoveelste staatsvorming is niet veel meer dan een handige truc om het zoveelste Martens kabinet op de been te brengen, om de Vlaamse socialisten op 18 oktober in de Vlaamse regering te loodsen.

Over de precieze gevolgen van de nieuwe financiële regeling voor de deelgebieden, geven de «Hertoginnedallers» liever niet al te veel uitleg. Maar zelfs zonder hun uitleg, is het duidelijk dat de Vlaamse Gemeenschap nu al mag betalen. Over tien jaar krijgt ze misschien een korting op de ingevulde getrouwheidskaart. Die afspraak wordt wel nu al vergrendeld.

Over de overdracht van nieuwe bevoegdheden naar de deelgebieden heerst grote verwarring. Het blijkt dat de «Hertoginnedallers» nogal gemakkelijk hebben beslist, sommige materies toch nog nationaal te houden en andere liever niet. We gaan het nu in schijfjes doen. Nu iets, later misschien nog een beetje. Ook die afspraak wordt nu al vergrendeld. De «Hertoginnedallers» kopen dus katten in dichtgenaaid zakken.

Rond de andere afspraken, zoals het faciliteitenontwerp, heerst de grootste verwarring, zodanig dat zelfs de Raad van State er niet meer uit raakt. Een zaak is wel duidelijk: Raad van State of niet, de meerderheid is duidelijk van zins er alles

met de karwats door te jagen. Kortom, enkel en alleen om de totstandkoming van een nationale regering mogelijk te maken, enkel en alleen om de Vlaamse socialisten te lijmen, wordt ons land opgezadeld met een zoveelste staatsvorming, waarvan iedereen weet en beseft dat het haastig knutselwerk is en dat men bij de volgende regeringsvorming weer rond de tafel zal moeten zitten.

Het is weinig waarschijnlijk dat de Vlaamse excellenties straks op de kabinetsraad neen zeggen tegen een bevoegdheidsverdeling in schijfjes. Dat zou immers het voortijdig einde betekenen van Martens VIII. Toch zou het beter zijn dat ze neen zeggen, dat ze later op het jaar het «Hertoginnedal-huiswerk» rustig overdoen en waar nodig verbeteren. De verruiming van de Vlaamse regering kan ook op 28 december of later.»

Andermaal is Marc Platel in *Het Belang van Limburg* zo mogelijk nog scherper met zijn titel «Meerderheid verkocht». Ik citeer: «Dat nieuwe samenlevingsmodel kan niet zonder een duidelijk antwoord op twee vragen. Eerst en vooral de vraag naar de oprechtheid van de noodzakelijke Vlaams-Waalse loyaliteit. Die loyaliteit moet bovendien steunen op een eerlijke Vlaams-Waalse solidariteit.

Volgens de «Hertoginnedallers» gaat het Dehaene-akkoord in die goede richting. De nu gemaakte afspraken worden immers zodanig grondwettelijk vergrendeld dat niemand er nog moet aan denken straks wat dan ook te wijzigen. Meer nog, men schuift de grendels voor de deuren nog voor men weet hoe de binneninrichting van het nieuwe huis er zal uitzien, of de nieuwe meubels betaalbaar zullen zijn. Enige Vlaamse bezinning voordat men zomaar ja zegt is dus meer dan gewenst. En dan liefst nu meteen voordat het te laat is.

Met het Dehaene-akkoord krijgt de Vlaamse Gemeenschap immers niet eens de kans om haar loyaliteit te bewijzen. Aan de andere Gemeenschap wordt niets gevraagd. De Vlaamse meerderheid was al vergrendeld met de zo verfoeide pariteit tussen Nederlandstaligen en Franssprekenden in de Ministerraad, de alarmbel en de dubbele meerderheid. Nu komen daar nog enkele grendels bovenop. De faciliteiten, het statuut voor Brussel, de extra centen voor de Gewesten en de Gemeenschappen. Het wordt allemaal zodanig grondwettelijk vergrendeld dat men in een volgende van Dale-uitgave het woordje «meerderheid» best schrappt.

Diezelfde Vlaamse Gemeenschap krijgt ook geen kans om duidelijk te zeggen of zij die noodzakelijke, maar opgelegde solidariteit wel wil aanvaarden. En, zo ja, in welke mate. De grendel zit er al op nog voor men zicht krijgt op de onvermijdelijke rekening. «Verkocht» is misschien een te groot woord. Het is wel erg duidelijk.»

Verder is er nog Lou De Clerck in *Gazet van Antwerpen*. Ik citeer: «Binnen de regering veroorzaakt het uitwerken van het wetsontwerp voor toenemende spanning en ongerustheid... Dan zijn er de pragmatici die zich ernstige vragen stellen over de snelheid, waartegen het wetsontwerp in elkaar wordt gestoken. Haast en spoed is zelden goed. Zij vinden echter weinig gehoor bij diegenen die wel beseffen dat het politiek akkoord op tal van punten krakkemikkig is, maar het wetsontwerp, trouw aan de afspraak, begin juli bij het Parlement willen indienen, zodat het daar voor het einde van die maand ook nog kan worden goedgekeurd. Improvisatie en rechtuit slordig neergeschreven teksten zijn troef. Het gevaar bestaat dat het schip zo zwaar wordt bevracht dat het zinkt. Het resultaat kan onmogelijk zuiver zijn. Het is in dit land God geklaagd dat een belangrijke, fundamentele en ingewikkelde hervorming, zoals de staatsvorming, er om redenen van louter partijpolitieke aard zo onverantwoord vlug moet worden doorgedrukt.»

En Paul Geudens, eveneens in *Gazet van Antwerpen*, mept al even hard met de hamer: «Men kan zich overigens de vraag stellen of alle parlementariërs zich bewust zijn van de werkelijke gevolgen van hun ja- of neen-stem. Deze grondwetswijziging is immers het werk geweest van politiek geïnspireerde grondwet-specialisten die alleen hebben oog gehad voor een haalbaar compromis. Het resultaat is niet mooi, maar ingewikkeld en

levensvreemd, dat niemand écht voldoet. Dat is niet alleen spijtig voor de nieuwe staatsstructuur, maar ook en vooral voor het Parlement dat dit heeft toegelaten. Van de hoogste democratische instelling mocht meer gezond verstand en omzichtigheid worden verwacht.»

Ik heb met opzet enkel kranten geciteerd die niet tot de algemene oppositie kunnen worden gerekend. Hun woorden moeten des te zwaarder doorwegen. Zullen de senatoren de kracht van die argumenten erkennen? Of moet ik er nog een ander argument aan toevoegen en daarom herinneren aan plechtige woorden in het Belgisch Parlement uitgesproken en voor alle tijden geboekstaafd. Zo herinner ik aan de woorden — ze zijn nog geen jaar oud — van Volksunie-vertegenwoordiger Coveliers, gericht tot een vorige Eerste minister Martens, die verscheidene Vlaamse leden van de huidige meerderheid destijds niet genoeg de huid konden volschelden. Ik citeer de heer Coveliers: «In plaats van te doen wat de taak is van de Vlaamse beweging en van de Vlaamse politici, namelijk vast te stellen dat het verlenen van faciliteiten in 1963 een fout was en te trachten deze faciliteiten in te krimpen, gaat u verder en zal u nog meer faciliteiten geven.»

Of moet ik de vroegere voorzitter van de Volksunie, de heer Anciaux, citeren, woorden die hij uitsprak op 21 mei 1987 en waarmee hij hard en cynisch de CVP aankloeg: «Overmorgen verloochenen jullie wat jullie vandaag hebben gezegd.» Tussen haakjes, ik kan, ik mag en ik moet die woorden nog aanhalen en ook herhalen, maar moet ze volledigheidshalve ook parafraserend richten tot de heer Anciaux zelf en zijn partijgenoten, en dan klinkt het: «U hebt gisteren verloochend wat u dertig jaar geleden en twintig jaar geleden hebt gezegd en ook tien jaar geleden, en zelfs tot voor een paar maanden opnieuw hebt durven zeggen, na de eerste verloochening van 11 jaar geleden.

Of moet ik Volksunie-parlements lid Sauwens citeren. Op 2 juni 1987, amper een jaar geleden, zei hij: «Het muilkorven van de Vlaamse parlementsleden van de meerderheidspartijen, waardoor zij gebonden zijn geen enkel initiatief te nemen of te steunen dat op communautair vlak zou ingaan tegen de plannen van de regering, zelfs bij toekomstige aanslagen op Vlaamse belangen (...) is een grove aantasting van de bevoegdheden van het Parlement. Het is een nederlaag voor de parlementaire democratie, de rechtsstaat en Vlaamderden.»

De heer Sauwens beriep zich toen, onder meer, op het gezag van het Davidsfonds, het Willemsfonds, VTB-VAB, het IJzerbedevaartcomité, de Vlaamse Volksbeweging, het Vlaams Comité Brussel, het Verbond van Vlaams overheidspersoneel, de Vereniging van Vlaamse professoren Leuven, het Verbond van Vlaamse oud-strijders.

De heer Luyten. — U vergeet Annemie Neyts.

De heer Dillen. — U herkent deze teksten toch, mijnheer Luyten, ik vervals niets. Ik kan er nog honderden in die zin citeren.

De heer Luyten. — U vergeet iemand van de nieuwe Vlaamse PVV-strijders die zeven jaar gezwegen heeft.

De heer Dillen. — Ik vergeet niet degenen die de strijd hebben opgegeven.

De heer Luyten. — Zeven jaar lang hielden uw nieuwe PVV-bondgenoten het Voerenprobleem in de frigo.

De heer Dillen. — Eerder een diepvries, met alle noodlottige gevolgen voor bepaalde organen. Ik hoop dat hier in de Senaat de partijgenoten van de heer Sauwens dezelfde taal zullen spreken en opnieuw zullen verwijzen naar en zich beroepen op het Vlaamse prestige, het Vlaamse gezag van al die verenigingen.

Of moet ik de huidige voorzitter van de Volksunie, de onderkenaar van het nieuwe Hertoginnedal-akkoord, van het tweede Egmontpact, Jaak Gabriëls, citeren? Hij zegde onder meer eveneens in de Kamer en op diezelfde tweede juni 1987:

«Heren van de CVP... binnenkort hebben de IJzerbedevaart en 11 julfesten plaats; meestal vaardigt u dan een paar sprekers af om forse verklaringen af te leggen. De Vlaamse Beweging heeft nu nochtans — en dat is de niet-partijgebonden Vlaamse Beweging — duidelijke uitspraken gedaan. Wat doet u daarmee? Kunt u tegelijk lid van het Davidsfonds blijven en haar resoluties gewoon in de prullenmand werpen? Of zult u eindelijk, eerlijk en openhartig, ook wat u applausseert waarmaken? Op het congres in Antwerpen zat ik naast Frank Swaelens, die voor de resoluties van het Davidsfonds applausseerde. Welnu, deze resoluties zult u nu verkrachten; u gaat er regelrecht tegenin...

Ik vraag mij af hoever het cynisme kan worden gedreven om dit alles te tolereren...

Voor wat nu vandaag komt, namelijk het beruchte nomadenkiesrecht dat men in Voeren invoeren wil, kan ik zeer kort zijn. Het is een verdere uitholling van de taalwet en ons taalrecht. Het is een brutaal openbreken van de taalgrens. Het is een verdere aantasting van de homogeniteit van ons grondgebied. Het betekent een sluipende invasie in Vlaanderen. Tot slot, zoals ten andere het hele regeerakkoord, betekent het een sombere wissel op en een zware bedreiging van de toekomst, van onze toekomst. Wanneer degenen die het regeerakkoord, dat Vlaanderen zoveel kan kosten, ondertekend hebben, vandaag de euvel moed hebben te verklaren dat het nog niet de laatste stap is naar het federalisme, naar hun federalisme, dan rijst bij mij toch een beklemmende vraag. Wat zullen ze bij de volgende stap nog allemaal geven, toegeven, weggeven? Welke prijs zullen ze dan weer bereid zijn te betalen?

Dames en heren Vlaamse senatoren, vandaag is het nog tijd, is het nog net tijd om het ergste te vermijden. Vandaag staat u voor de keuze tussen het regeerakkoord en Vlaanderen. Nog kan u Vlaanderen kiezen. Vandaag staat u voor de keuze tussen de regering en de stemmen der Vlaamse journalisten en der Vlaamse verenigingen. Nog kan u de Vlaamse journalisten en de Vlaamse verenigingen kiezen.

Vandaag staat u voor de keuze tussen partijtucht en geweten. Nog kan u de stem van uw geweten volgen. Het is nog net tijd. Met de stemmingen welke volgen, valt de bijl.

Ik wil en moet hier nog verwijzen naar de oproep «Niet nog meer grenzels». Ik citeer: «Drie oud-voorzitters van de Vlaamse Cultuurfondsen, Clem de Ridder, Aloïs Gerlo en Adriaan Verhulst, doen een plechtige, publieke en ultieme oproep tot de Vlaamse leden van de Constituante om geen enkele bijkomende grenzelsbepaling meer in de Grondwet te laten opnemen, die tegen autonomie der gemeenschappen of tegen fundamentele Vlaamse belangen zou gericht zijn, zoals vergrendelende financieringsregelingen of vergrendelende faciliteiten.

De Vlaamse grondwetgevers hebben de zware dubbele plicht:

— Het land niet te immobiliseren in een impasse vol grenzels...

— Vlaanderen niet verder te laten opsluiten in de onmogelijkheid om, via de wegen van de parlementaire democratie en zonder grondwettelijke grenzels te moeten verbreken, zelfbestuur tot stand te brengen, over zijn hele grondgebied en in zijn eigen hoofdstad, in eigen taal en met eigen, zelf bepaalde financiële middelen.»

Laten we ervoor zorgen dat de Vlaamse journalisten en de Vlaamse verenigingen het halen. Laten we ervoor zorgen dat Vlaanderen het haalt. Laten we er vooral voor zorgen dat het eigen geweten triomfeert.

Vandaag staan degenen die altijd de mond vol hadden en hebben over Vlaanderen voor de keuze neen te zeggen tot het regeerakkoord of te verbranden wat ze altijd aanbeden hebben. In dit laatste geval kan dan voor de rest van hun dagen voor hen het woord van Nietzsche gelden: *Wie? Ein grosser Mann? Ich sehe immer nur den Schauspieler seines eigenen Ideals.*

Dan rest er ons niets dan als leuze voor de Senaat te beitelten het woord van de Vlaamse dichter Marcel Beerten: «Cynisme troef»!

M. le Président. — La parole est à M. Monfils.

M. Monfils. — Monsieur le Président, je serai très bref parce que tout a été dit sur ces articles ou plutôt, rien n'a été dit. Il me semble donc inutile de poursuivre un débat qui n'en est fondamentalement pas un. Je constate — ce n'est pas la première fois que je le dis — que la majorité actuelle, au moment où elle était dans l'opposition, reprochait au gouvernement de l'époque de recourir à des pouvoirs spéciaux.

Messieurs de la majorité, ce ne sont plus des pouvoirs spéciaux que vous nous présentez, mais bien des «pochettes-surprises».

En effet, on ne connaît pas le contenu de vos articles, on ne sait pas ce qui se cache derrière votre silence, on ne sait pas si vous allez appliquer ces articles et de quelle manière. Bref, on ne connaît rien, sauf les quelques phrases de modification des articles de la Constitution que vous présentez.

Pourtant, on sait qu'il y a des problèmes, qu'il existe des notes très importantes comme l'avis du Conseil d'Etat, que sans doute la moitié de cet hémicycle possède, mais dont personne ne parle. On sait aussi que l'avis du Conseil d'Etat vise des problèmes dont nous débattons depuis plusieurs semaines, mais, pudiquement, personne n'en parle.

Je croyais que le Sénat était chargé de faire du droit, c'est-à-dire d'essayer d'aménager les textes, de rencontrer les problèmes et de les résoudre, bref, de faire œuvre de législateur ou de constituant. Je constate malheureusement, qu'on est loin de compte.

Je prendrai deux exemples. Lors de l'examen en commission des articles 32 et 49 de la Constitution, nous vous avons mis en garde à plusieurs reprises. Nous vous avons dit que si vous vouliez faire admettre votre système, vous devriez modifier l'article 32 de la Constitution qui stipule que les parlementaires représentent la Nation et pas seulement la province ou la subdivision de province qui les a élus.

En guise de réponse, nous n'avons entendu que des balivernes.

A la Chambre, il a été dit que les parlementaires ne représentent pas la province ni la subdivision de province, qu'ils ne représentent que la nation. Il ne s'agissait donc même pas d'une lecture simple et sérieuse de l'article 32 de la Constitution.

Au Sénat, on a relu l'article 32 et l'on a simplement constaté que «les habitants des Fourons qui iraient voter dans une commune de la région verviétoise seraient des électeurs de l'arrondissement de Verviers, en vertu de la loi qui sera votée en application des articles 47 et 48, et que l'article 32 serait respecté dans la mesure où les élus de la subdivision de la province de Liège ne sont pas les représentants de cette subdivision». C'est une erreur, car l'article 32 stipule qu'ils le sont également. Ils sont représentants de la Nation, mais également de l'arrondissement électoral, de la subdivision ou de la province.

Cette réponse du gouvernement me semble extrêmement confuse et il conviendrait qu'il s'interroge plus avant sur ce problème. Par exemple, il pourrait se demander si certains bons esprits ne vont pas se dire qu'après tout, la province ou sa subdivision est la base de la désignation des élus; que le parlementaire est d'abord le représentant de la communauté locale des électeurs, qu'il est impérieux que les électeurs soient bien représentés par les parlementaires qu'ils ont élus. Et ces bons esprits peuvent craindre que des problèmes se posent au moment où les électeurs vont quitter une province pour une autre.

Inventons-nous ces arguments ou bien vont-ils hanter vos nuits, demain ou après-demain, dans un quelconque château; et le résultat de vos réflexions va-t-il être présenté la semaine prochaine, si du moins vous parvenez à un accord pour déposer vos projets de loi d'application des articles de la Constitution?

Ces questions, vous le savez, d'autres se les sont posées. Elles sont, en outre, présentées par une partie des conseillers d'Etat. Dès lors, vous devrez les affronter.

Je ne dis pas, monsieur Moureaux, que je suis d'accord sur les avis des conseillers d'Etat, mais à partir du moment où l'on présente une modification fondamentale de la Constitution, au moins faut-il avoir égard aux arguments juridiques avancés.

Lorsque nous vous avons dit en commission: «Si vous voulez que le système fonctionne, modifiez l'article 32; sinon, vous aurez des problèmes», nous avions raison. S'il faut en croire les bruits qui circulent et les commentaires de la presse, vous aurez effectivement des difficultés. On peut très bien aboutir à un résultat, avons-nous dit, mais en modifiant les articles nécessaires de la Constitution, dont l'article 32. Nous aurions tenu compte, dans cet article, des modifications que vous avez insérées aux articles 47 et 48, et il n'y aurait pas de problèmes.

La question n'est pas de savoir s'il faut revenir en arrière, parce que certains conseillers flamands ont dit telles choses, mais plutôt de savoir si l'on fait du droit ou si l'on traduit un simple texte d'accord politique en articles de la Constitution, ce qui me paraît assez grave pour le respect dû à un texte, le dernier peut-être, qui, à mon sens, doit rester prééminent.

J'ai formulé la même remarque quant à l'article 49. Il m'a été répondu: cet article ne pose pas de problèmes. Il contient l'indication selon laquelle c'est le chiffre de l'ensemble de la population qui est pris en compte et qui, divisé par deux cent douze, permet de déterminer le nombre de députés par arrondissement. N'y a-t-il pas lieu, puisqu'il est soumis à révision, de modifier l'article 49 de la Constitution et, au minimum, de faire référence aux modifications que vous introduisez dans les articles 47 et 48?

Sur ce point aussi, silence du gouvernement. On a avancé l'argument: ce n'est pas pour mille ou deux mille électeurs qui passeraient d'une commune à une autre! On ne peut pas moins parler de viol de la Constitution dans le cas de mille ou deux mille électeurs qui passent d'une commune à une autre que pour un nombre plus élevé.

Là aussi, on aurait pu, sans la moindre difficulté, procéder à une modification de l'article 49 de la Constitution, lequel est soumis à révision. Vous ne l'avez pas voulu, soudés que vous êtes par votre pacte de fer qui vous empêche même d'admettre des amendements purement techniques qui ne visent pas à changer le système, mais simplement à le rendre plus constitutionnel et plus légal.

Il est temps, me semble-t-il, d'aller au fond des choses. On aurait pu le faire si l'on avait ouvert l'ensemble du dossier, les articles de la Constitution, les lois que vous allez déposer tout prochainement, l'avis du Conseil d'Etat qui présente des éléments dont on devrait pouvoir discuter, tant du côté des conseillers francophones que des conseillers néerlandophones. S'il existe des problèmes, qu'on vienne en discuter ici, en séance plénière; que le Parlement et le gouvernement prennent leurs responsabilités et qu'on ne soit pas réduit à entendre des bruits!

Il est étonnant que cet avis du Conseil d'Etat, «en vente sous peu dans toutes les bonnes librairies», ne soit pas disponible au Parlement! Officiellement du moins, car si personne n'en parle, je suis persuadé que la moitié des parlementaires l'ont à leur disposition, de même que le gouvernement.

D'où viennent les fuites? Certainement pas de l'opposition. Il est tout de même incroyable que les parlementaires ne puissent pas décider, en pleine connaissance de cause, sur la base des avis éventuellement divergents du Conseil d'Etat, d'un problème dont on aurait dû être saisi. Pauvre Parlement qui, une fois de plus, passera à côté du vrai débat fondamental! Nous aurons l'occasion d'en reparler si toutefois vous n'avez pas d'accident de week-end et si vous vous mettez d'accord entre vous. Mais ceci est une autre affaire.

Le troisième point est l'incertitude provoquée par le silence du gouvernement; c'est encore une fois l'ouverture de la boîte de Pandore. On modifie les articles 47 et 48, mais on ne sait pas exactement où l'on va s'arrêter. L'opposition n'est pas

la seule à le souligner, mais également la majorité. En effet, M. Dehousse disait que cette modification pouvait remettre en cause l'ensemble du système électoral belge. On pouvait faire de la Belgique une circonscription unique et, par conséquent, changer tout le système de représentation proportionnelle par arrondissement, que nous connaissons depuis des années.

Nous avons présenté des amendements raisonnables pour limiter au moins ces possibilités aux Communautés. Nous avons même dit que nous étions d'accord d'envisager des amendements gouvernementaux, permettant aux uns et aux autres de voter dans la Communauté de leur choix, mais qu'il y avait d'autres moyens d'aboutir aux objectifs. Vous êtes restés sourds et nous devons avancer en aveugles! Vous voyez comme c'est pratique de discuter sereinement et sérieusement, tant en commission qu'en séance publique!

Voilà, une fois de plus, le résultat de votre accord! J'ai entendu ce matin M. Moureaux dire qu'il s'agissait d'un accord complexe, global qui, peut-être, ne donnait pas satisfaction à tout le monde. Je puis le rassurer sur ce point. Je ne suis pas toujours d'accord avec M. Moureaux, le frère du ministre. Mais là, je puis dire que cet accord ne satisfait pas tout le monde. Les Fourons restent dans le Limbourg; les Fourons restent en Flandre; ils passent sous tutelle flamande! Toute cette affaire a provoqué des désordres à Comines. Vous avez créé des problèmes dans la périphérie bruxelloise. Pourquoi? Pour que les Fouronnais puissent prendre leur voiture le dimanche — sous les lazzi de ceux qui restent voter dans les Fourons — pour aller voter à Verviers ou ailleurs. Et encore! Vous avez manifestement refusé les propositions que nous avions faites en commission. Il est probable — j'espère le contraire — qu'une fois de plus, soudés par vos pactes, vous allez refuser l'amendement présenté par M. Clerdent qui me paraît logique: il consiste à faire voter dans les Fourons sur une liste double, comme on le fait pour les élections européennes à Bruxelles. De cette façon, il n'y aurait pas de déplacement et le secret du vote serait garanti.

Finalement, les Fouronnais qui n'avaient qu'un plat de lentilles à se mettre sous la dent ne pourront même pas le déguster chez eux, mais à Verviers.

J'estime, monsieur le Président, que ce gouvernement est mal parti.

Vous prétendiez, après les critiques que vous avez émises sous le gouvernement précédent, redonner au Parlement tout son lustre, tous ses droits. Je constate que vous avez refusé systématiquement tous les amendements, même les amendements techniques dont l'objet était, dirais-je, d'aider le gouvernement à réussir sa réforme institutionnelle. Vous avez refusé de nous soumettre l'ensemble du dossier: pas d'avis du Conseil d'Etat, pas d'exposé sur l'ensemble du projet de loi. Vous avez refusé de faire droit à l'ensemble de nos demandes raisonnables. Vous n'avez pas voulu faire œuvre sérieuse. Vous voulez maintenir votre bricolage. Votre construction me paraît de plus en plus représenter une espèce de château de cartes bâti sur une toile cirée. Au moindre souffle, tout s'effondre. Nous verrons si votre accord résistera aux tempêtes qui, manifestement, se préparent d'un côté ou de l'autre.

Voici ma conclusion, monsieur le Président: lorsqu'on écrira l'histoire de cette mini-crise, crise d'un moment ou d'une nation, il faudra bien définir la responsabilité de ceux qui, par calcul électoraliste, ont lancé ce pays dans la crise de régime où nous nous trouvons aujourd'hui, la responsabilité de ceux qui ont renié leurs engagements en lâchant celui et ceux qu'ils ont utilisés comme boucliers pendant les élections, la responsabilité de ceux qui, aujourd'hui, ayant perdu la confiance des électeurs — les sondages récents le démontrent — se croient soudés par un pacte qui nous semble imprécis, confus, source de rancœur, un pacte qui, de surcroît, est déjà menacé si pas condamné.

Vous n'avez jamais bénéficié de l'état de grâce que connaissent tous les gouvernements pendant les premiers mois de leur existence. Au contraire, ce fut l'état de guerre dès le départ et

nous craignons une défaite imminente pour notre pays, pour sa cohésion et son avenir. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik had begrepen dat er geen algemene bespreking zou zijn, maar wanneer ik de meeste sprekers heb gehoord, is dit blijkbaar toch wel het geval. Ten einde niet te veel beslag te leggen op de tijd van de Senaat, doe ik een beroep op uw goede wil om terzelfder tijd de vier artikelen te mogen behandelen. Namens mijn fractie zal in het debat niemand nog het woord voeren. Wij maken kort en zakelijk ons standpunt bekend.

Allereerst wens ik de rapporteurs namens mijn fractie geluk voor de zorg waarmee ze hebben gewerkt. Zij bewijzen dat het mogelijk is efficiënt en snel te werken.

Enkele dagen geleden stemden wij hier reeds over de herziening van de artikel 17, 59bis en 107ter van de Grondwet. Deze drie artikelen vormen een geheel en hebben betrekking op de communautarisering van het onderwijs. Wij hebben deze wijzigingen goedgekeurd omdat zij overeenkomen met onze visie op de staatshervorming. Volgende week reeds kan de commissie voor het Onderwijs en de Wetenschap beginnen met de uitvoeringswetten die aan de herziening van deze artikelen gekoppeld zijn.

Ik breng begrip op voor de houding van de oppositie. Zij moet haar rol vervullen; wij hebben dit tot voor kort ook gedaan. Wij horen nu soms wel argumenten die wij ook hebben aangebracht, onder meer in verband met het advies van de Raad van State. In de commissie heeft de oppositie constructief meegewerkt. Moeilijker te begrijpen is de kritiek op de wijze waarop de grondwetsherziening verloopt en op het feit dat de amendementen van de oppositie verworpen worden.

Ik richt me in het bijzonder tot mijn beide collega's fractievoorzitters van respectievelijk PRL en PVV, die ik erop wijs dat de voorbije zes jaar de werkwijze ook niet altijd een toonbeeld was van parlementaire democratie. Herinneren de beide dames zich de wijze waarop ze de toenmalige oppositie hebben behandeld wanneer de lijst werd opgemaakt van de grondwetsartikelen die voor herziening vatbaar werden verklaard en aan de stemmingen die daarover plaats hadden? Dit was zeker geen toonbeeld van begrip voor het standpunt van de toenmalige oppositie. Bredero heeft ooit gezegd: «Het kan verkeren.» Wij zien nu weer eens de bevestiging van de gegrondheid van deze spreuk.

De artikelen die ons nu ter stemming worden voorgelegd, werden reeds goedgekeurd in de Kamer. Het betreft de artikelen 47, 48, 108ter en 115 van de Grondwet. Ook deze vertonen een samenhang: ze betreffen het kiesstelsel en een aantal regionale aangelegenheden.

Onze houding zal ten opzichte van deze wijzigingen niet verschillend zijn. Wij zullen deze wijzigingen goedkeuren. In mijn vorige uiteenzetting wees ik er reeds op dat de staatshervorming nu moet worden doorgezet en logischerwijs is een herziening van de Grondwet daarbij onontbeerlijk. De artikelen waarover wij reeds gestemd hebben en die welke we nu behandelen vormen een essentieel onderdeel van de door de regering geplande staatshervorming, die we in het regeerakkoord vinden.

Ik heb er toen ook op gewezen dat het Parlement ten volle zijn rol vervult en constructief moet meewerken aan deze moeilijke onderneming. De zogenaamde traagheid waarmee de parlementaire instellingen werken zal niet meer als argument kunnen worden gebruikt. Wij bewijzen nu dat wij, als vertegenwoordigers van het volk, snel en constructief kunnen reageren. De herwaarderding van het Parlement is natuurlijk meer dan dit, maar toch vormt het een van de elementen van die herwaarderding.

Thans komen we tot de inhoud van de in stemming gebrachte artikelen. De wijziging van de artikelen 47 en 48 zal een wijziging van het Kieswetboek mogelijk maken. De wijzigingen van artikel 108ter zullen eindelijk een vereenvoudiging van de Brusselse institutionele structuren meebrengen. Tenslotte is er artikel 115

waarbij een beter financieringsstelsel voor de Gewesten wordt tot stand gebracht, parallel met de wijziging van artikel 59bis betreffende de financiering van de Gemeenschappen.

De oppositie stelt dat men het communautaire voor het sociaal-economische heeft laten gaan. Enig realisme is nodig; een ieder van ons is zich ervan bewust dat alleen een stabiele hervorming van de instellingen en het vermijden van communautaire betwistingen ook een gunstig klimaat kunnen scheppen op sociaal-economisch vlak. Bovendien heeft men in het regeerakkoord in even grote mate aandacht besteed aan de economische problemen. Helemaal belachelijk klinkt het als men zegt dat het regeerakkoord te overhaast tot stand is gekomen. Mogen wij dan aannemen dat vijf maanden onderhandelingen niet voldoende waren?

Dat het Parlement door de regering tot haast wordt aangehaast, is op zichzelf niet af te keuren. De oppositie heeft het recht niet daar steeds een punt van te maken. Ik stelde het trouwens eerder. Tijdens de vorige zitting had de regering een Parlement, laat staan een haastig Parlement, niet nodig; zij maakte stelselmatig gebruik van volmachten.

Wij zullen na deze stemming zeven artikelen van de Grondwet hebben gewijzigd. Het lijkt mij niet nodig nu reeds alle herzieningsvoorstellen van de regering te bespreken.

Ik wil hetzelfde stramen gebruiken als in mijn vorige uiteenzetting over de herziening van de artikelen 17, 59bis en 107ter van de Grondwet, en overgaan tot een korte bespreking van de artikelen.

De wijziging van artikel 47, eerste lid, en artikel 48, eerste lid, van de Grondwet schept de mogelijkheid om wettelijk de samenstelling van de kiescolleges en de voorwaarden om kiesgerechtigd te zijn zo te wijzigen dat inwoners van bepaalde gemeenten die de wet aanduidt hun kiesrecht kunnen uitoefenen in een kiesomschrijving van een andere provincie. Bovendien kan aan Belgen, die in het buitenland verblijven, eveneens stemrecht worden verleend.

Deze wijziging is een logisch gevolg van de op 8 november 1987 goedgekeurde verklaring tot herziening van de Grondwet. De door de toenmalige regering ingediende verklaring betrof alleen de woorden «die sinds ten minste zes maanden hun woonplaats hebben in dezelfde gemeente». De wijziging betreft alleen het opheffen van deze woorden. Op deze manier kan, onder meer, aan in het buitenland verblijvende Belgen stemrecht worden verleend. Artikel 47 past een bepaald onderdeel van het regeerakkoord toe.

In de verklarende nota bij het herzieningsakkoord van artikel 47 worden de woorden «in voorkomend geval» gebruikt. Daaruit blijkt, en de staatssecretaris heeft dat bevestigd, dat in de eerste plaats de mogelijkheid van kiesoptie voor de kiezers van Voeren en Komen zal worden geregeld en vervolgens een regeling zal worden uitgewerkt voor Belgen die in het buitenland verblijven. Met andere woorden, men streeft een doel na op korte termijn en een op lange termijn.

Aangezien artikel 48 van de Grondwet de samenstelling van de kiescolleges voor elke provincie betreft, is het logisch dat ook dit artikel gewijzigd wordt. Opdat de inwoners van bepaalde gemeenten hun kiesrecht kunnen uitoefenen in een kiesomschrijving van een andere provincie, is die wijziging onafwendbaar. Door de weglating van de woorden «voor elke provincie» in artikel 48 van de Grondwet zullen de kiesomschrijvingen voortaan door de wet worden vastgesteld. Op die manier wordt aan de inwoners van bepaalde gemeenten de mogelijkheid geboden om in een andere kiesomschrijving hun stem uit te brengen.

Het regeerakkoord is met betrekking tot Voeren en Komen volstrekt duidelijk:

«Voor de verkiezingen voor het Europese Parlement kan een kiezer uit Voeren zijn kiesrecht uitoefenen in een gemeente van het arrondissement Verviers. De bovenvermelde regeling geldt eveneens voor de parlementsverkiezingen, doch niet voor Gemeenschaps- en Gewestraden ingeval deze rechtstreeks verkozen worden.»

In dit licht moeten de wijzigingen aan artikel 47 en 48 worden gelezen: «... de wijziging van het Kieswetboek mogelijk maken». Wij hebben reeds eerder verklaard dat wij deze wijzigingen zullen goedkeuren.

Terecht wees de staatssecretaris voor Institutionele Hervormingen er in de Senaatscommissie op dat het zal afhangen van hen die in de toekomst politieke verantwoordelijkheid zullen dragen, of de voorgenomen maatregelen tot pacificatie zullen leiden. De mentaliteit van de bestuurders zal daarbij essentieel zijn.

Ook deze wijzigingen vormen een essentieel onderdeel van de geplande staatshervorming. De uiteindelijke uitvoering zal bij wet moeten gebeuren en uiteraard doet dit hier nu niets ter zake. Nu moeten wij alleen de grote principes vastleggen.

De herziening van artikel 108ter, paragrafen 2 tot 6, heeft geen ander doel dan aan het gebied Brussel vereenvoudigde, efficiënte en doorzichtige structuren te geven.

In deze nieuwe structuren zal de gelijkwaardige betrokkenheid van de Gemeenschappen bij het beleid inzake de persoonsgebonden en culturele aangelegenheden en inzake onderwijs worden gewaarborgd. Nog volgens de verklarende nota van de regering is het immers aangewezen, deze bevoegdheden over te dragen aan die instellingen.

Tot nu toe werd het statuut van het Hoofdstedelijk Gewest Brussel door de gecoördineerde wet van 20 juli 1979 tot oprichting van voorlopige Gewest- en Gemeenschapsinstellingen bepaald.

De tijd is rijp om in het kader van de grondwetsherziening voor het Hoofdstedelijk Gewest Brussel een volwaardig statuut uit te werken. Terecht wordt er in het regeerakkoord op gewezen dat dit statuut rekening moet houden met de belangrijke rol die Brussel moet spelen als hoofdstad van het land, als ontmoetingsplaats en hoofdstad van de Gemeenschappen, en als Europees en internationaal centrum. Daarbij moeten wij 1992 voor ogen houden, waarbij het Brusselse statuut zowel in het voordeel van België als in dat van Vlaanderen en van Wallonië, en uiteraard in dat van de Brusselaars moet spelen.

De voorgestelde wijzigingen voldoen volgens ons aan deze vereisten. De uitvoeringswetten zullen ons later ter goedkeuring worden voorgelegd.

Met betrekking tot de onderhavige tekst werden in de Kamer enkele amendementen aanvaard, die de tekst hebben verbeterd. Men kan over het nieuwe statuut ellenlange juridische discussies voeren. Het is echter nodig de wijzigingen die in artikel 108 worden aangebracht in een ruimer perspectief te plaatsen. Die juridische discussie is uiteraard ten volle verantwoord, maar de nieuwe regeling haalt eindelijk de Brusselse problematiek uit het slop. Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest zal nu beschikken over een statuut vergelijkbaar met dat van de beide andere Gewesten. Het zal een gevoelige vereenvoudiging inhouden van de huidige toestand, vooral op cultureel vlak.

Het is niet onbelangrijk dat Brussel over eigen instellingen beschikt. Het Brusselse beleid zal niet meer door het Parlement worden geconcipeerd. Ongetwijfeld zal het een pluspunt zijn dat de colleges die voor de culturele materies bevoegd zijn, verantwoording zullen afleggen bij de overeenstemmende taalgroepen, in tegenstelling tot de huidige Nederlandse en Franse Cultuurcommissies die enkel aan de voogdij zijn onderworpen.

Het ligt voor de hand dat de organen van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, die de gewestelijke en de agglomeratiebevoegdheden uitoefenen en die de bevoegdheden in gemeenschapsaangelegenheden uitoefenen, uit dezelfde personen zijn samengesteld. Die nieuwe regeling maakt het ook mogelijk dat de Brusselaars zelf de bicommunautaire materies beheren, daar waar die nu in handen zijn van twee nationale ministers. Dit komt duidelijk tegemoet aan de verzuchtingen van de Nederlandstalige en Franstalige inwoners van Brussel.

Het regeerakkoord, waaraan we nog eens willen refereren, voorziet in de algehele uitvoering van artikel 107quater van de Grondwet. Op deze manier worden de instellingen van het

Brusselse Gewest ten lange laatste toch opgericht. Daarbij wordt rekening gehouden met het specifieke karakter van dat Gewest. In de voorgestelde herziening van artikel 108ter heeft men moeten zoeken naar een betere en doeltreffender regeling voor de problemen die verband houden met het specifieke karakter van het Brusselse Gewest, waar tenslotte de twee Gemeenschappen elkaar ontmoeten. Volgens het nieuwe artikel 108ter, paragraaf 2, zullen de bevoegdheden van de Brusselse agglomeratie worden uitgeoefend door de organen van het Brusselse Gewest op een wijze te bepalen in een bijzondere wet.

Het oude artikel 108ter voorzag in de paragrafen 4 tot 6 in de Cultuurcommissies. Deze bepalingen worden opgeheven. Daarentegen worden de huidige bevoegdheden inzake culturele, voorschoolse en naschoolse activiteiten en inzake onderwijs toevertrouwd aan de Nederlandse en Franse taalgroepen van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, elk voor hun Gemeenschap, en aan de bevoegde colleges, elk wat hen betreft, voor de aangelegenheden van de Franse Gemeenschap en van de Nederlandse Gemeenschap.

Deze organen, die dus de plaats van de cultuurcommissies innemen, zullen overigens voor de gemeenschapsaangelegenheden bevoegd zijn. De gemeenten zullen al hun bevoegdheden inzake onderwijs behouden. Samen zullen de voormelde organen, de aangelegenheden van gemeenschappelijk belang regelen, namelijk de bicommunautaire instellingen. Met andere woorden, de organen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, die krachtens artikel 108ter, paragraaf 2 nieuw, de bevoegdheden van de agglomeratie uitoefenen, zijn de organen van het Brusselse Gewest, overeenkomstig artikel 107quater.

De taalgroepen en colleges die de bevoegdheden van de Cultuurcommissies overnemen en de bevoegdheid over de unicommunautaire aangelegenheden die kunnen worden gedelegeerd door de Gemeenschapsraden, zijn andere organen dan die bedoeld in artikel 107quater, ook al zijn ze uit dezelfde natuurlijke personen samengesteld. De voorgestelde wijziging heeft geen ander doel dan de verschillende bevoegdheden toe te kennen aan vergaderingen die juridisch verschillen, maar gedeeltelijk zijn samengesteld uit dezelfde personen.

Ten gevolge van de herziening van artikel 108ter, paragrafen 2 en 3, hebben de bepalingen van 108ter, paragrafen 4 tot en met 6, geen betekenis meer. Zij handelden over de Cultuurcommissies. Om de continuïteit te garanderen werd een overgangsbepaling ingelast, waardoor de huidige organisatie van de Brusselse agglomeratie als overgangsmaatregel behouden blijft tot de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen 108ter, paragrafen 2 en 3, dit wil zeggen, tot de in dat artikel vermelde wetsbepalingen in werking treden.

Een regeling van de financiering van deze nieuwe structuren wordt in de verklarende nota van de regering verduidelijkt: «Voor de bicommunautaire aangelegenheden zal een aangepast financieringssysteem worden uitgewerkt. Een deel van de thans nationaal beschikbare middelen zal naar de Gemeenschappen worden overgedragen, in de mate dat bepaalde, thans bicommunautaire instellingen, voor een unicommunautair statuut zouden opteren.»

En verder: «De financieringsmiddelen voor de Vlaamse en voor de Franse gemeenschapsaangelegenheden in Brussel worden respectievelijk beschikbaar gesteld door de Vlaamse Raad en de Franse Gemeenschapsraden.» De financiering van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest zal dus worden geregeld met als basis het financieringssysteem voor het Vlaamse en het Waalse Gewest.

Reeds eerder hebben wij er de aandacht op gevestigd dat artikel 108ter, paragrafen 2 en 3, in een ruimer perspectief moet worden gezien. De regering voert met deze wijziging het regeerakkoord uit, de grote principes worden verwezenlijkt. Wij zullen de kans krijgen om later over de onmisbare uitvoeringswetten te discussiëren en om ze met de nodige zorg en aandacht te bekijken.

De herziening die wij thans bespreken vormt, zoals dat bij de herziening van de artikelen 17, 59bis en 107ter reeds werd

opgemerkt, een belangrijke stap in de richting van een definitieve, goed onderbouwde staatshervorming. Wij blijven herhalen dat artikel 108ter, paragrafen 2 en 3, de verdienste heeft, de Brusselse problematiek na jaren van stagnatie eindelijk op te lossen door een betere en eenvoudige structuur.

Tenslotte zijn er de wijzigingen die in artikel 115 van de Grondwet moeten worden aangebracht. Naar analogie van de wijziging van artikel 59bis over de financiering van de Gemeenschappen, dat wij reeds hebben goedgekeurd, is het nodig op permanente wijze een financieringsstelsel te waarborgen voor de Gewesten, bedoeld in artikel 107quater van de Grondwet. De financieringsregeling zal door de wetgever in een wet goedgekeurd met een bijzondere, versterkte meerderheid, worden vastgelegd. Thans wordt de financiering van de Gewesten geregeld door de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen.

Overeenkomstig de principes gehuldigd voor de Gemeenschappen, moet een financiële verantwoordelijkheid, gekoppeld aan de autonomie van de Gewesten, worden verwezenlijkt. Uiteraard vloeit daaruit voort dat de Gewesten vrij zijn zelf de wijze van aanwenden van die financiële middelen te bepalen. Het voorgestelde nieuwe artikel 115 van de Grondwet voorziet eveneens in een overgangsbepaling, waardoor tot de nieuwe bijzondere wet van kracht wordt, de gewone wet van 9 augustus 1980 inzake de financiering van de Gewesten van toepassing blijft.

De geplande overheveling van bevoegdheden naar Gewesten en Gemeenschappen zal de overgeheveldde budgettaire massa doen oplopen tot 570 miljard lopende en investeringsuitgaven. Om dit alles te realiseren zullen de Gewesten beschikken over eigen niet-fiscale middelen, eigen gewestelijke belastingen, de opbrengst van samengevoegde belastingen en, indien aangezien, over een nationale solidariteitsbijdrage.

De Gemeenschappen, aldus de staatssecretaris voor Institutionele Hervormingen, zullen beschikken over drie categorieën gedeelde belastingen: de ontvangsten van het kijk- en luistergeld, de BTW en de personenbelasting.

Uiteindelijk zal de regering ook regelingen voor de schuldproblematiek uitwerken. De staatssecretaris wees erop dat na het reeds gedetailleerde voorstellen zullen worden ingediend.

Dat het financieringsstelsel met een bijzondere wet zal moeten worden tot stand gebracht, is voor de hand liggend. Het is inderdaad nogal eigenaardig dat de bevoegdheidsverdeling met een bijzondere wet wordt geregeld en de financiering met een gewone wet. Het is iedereen duidelijk dat men via een financieringswet de bevoegdheidsverdeling kan wijzigen, wat trouwens in het verleden reeds is gebeurd. Door dit financieringssysteem nu met een bijzondere wet te realiseren, wordt in de wijze van financiering een permanentie gewaarborgd.

Dat de voorgestelde wijziging van artikel 115 van de Grondwet beknopt is, kan alleen maar worden toegejuicht. Het is niet aangewezen de financiering van de Gewesten in detail in de Grondwet te regelen. Een uitvoeringswet is veel beter.

Er wordt voor gewaarschuwd dat de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen niet mag worden gewijzigd voor de inwerkingtreding van de bijzondere wet, zoals bepaald in artikel 115. De in de gewone wet van 9 augustus 1980 voorkomende bepalingen zullen, zoals uit het antwoord van de staatssecretaris bleek, alleen nog kunnen worden gewijzigd door middel van een grondwetsherziening, tot een wet met een bijzondere meerderheid is aangenomen.

Het is duidelijk dat wij hier slechts een antwoord moeten geven op de vraag of een nieuwe financieringsstelsel noodzakelijk is. Het antwoord ligt voor de hand. Pas later zullen wij ons als wetgever moeten uitspreken over de concrete uitwerkingsmodaliteiten van dit financieringsstelsel.

Artikel 115 zoals voorgesteld door de regering, werd in de Kamer geamendeerd en daardoor heeft het artikel aan duidelijkheid gewonnen: «De organen van deze Gewesten bepalen, ieder wat hen betreft, de bestemming van hun ontvangsten bij de in artikel 26bis bedoelde regelen.»

Artikel 115, in de gewijzigde versie, voldoet ons om voormelde redenen. Zoals we zegden bij de bespreking van artikel 59bis, over de financiering van de Gemeenschappen: een autonomie kan pas echt worden gerealiseerd wanneer men financiële verantwoordelijkheid draagt.

Derhalve kunnen wij ook met een herziening van artikel 115 van de Grondwet instemmen.

Het financieringsstelsel dat moet worden goedgekeurd met een bijzondere wet is te verdedigen omdat, zoals we reeds eerder zegden, de financiering van de Gewesten en de Gemeenschappen even belangrijk is als de regeling van hun bevoegdheden. De overgangsregeling voldoet ter zake. We verwijzen naar wat we zoëven hebben gezegd. Tenslotte, zoals een lid in de Kamercommissie opmerkte, staat het regeerakkoord er in afwachting borg voor dat financiële ontsporingen worden vermeden. In het regeerakkoord zijn bovendien beheersmechanismen voor de openbare financiën ingeschreven. Thans staat alleen maar het principe van de financiering ter discussie. Het uiteindelijke systeem zal pas later worden gerealiseerd. Alleszins betekent het financieringssysteem niet het einde van de nationale solidariteit, noch een verarming van Wallonië.

Als we evalueren wat ons hier vandaag globaal wordt voorgesteld, valt het positief uit. Het akkoord over de financiering van de Gewesten en de Gemeenschappen is tot stand gekomen op basis van zeer degelijke simulaties. Geregeld zal de financiering opnieuw worden geëvalueerd. Zoals door de staatssecretaris werd vermeld, betekent regionalisering tevens democratisering. De beslissingsbevoegdheid wordt immers overgeheveld naar een lager niveau. Op die manier kunnen de Gemeenschappen vrij een verdere democratisering of decentralisering tot stand brengen. De nieuwe redactie van de artikelen 47 en 48 lag eveneens voor de hand. Op deze wijze zullen inwoners hun kiesrecht kunnen uitoefenen in een kiesomschrijving van een andere provincie. Daarbij komt nog dat de wijziging van artikel 108ter een gefundeerde oplossing biedt voor de Brusselse problematiek.

We moeten het steeds herhalen: de staatshervorming van 1980 voldeed niet langer. Op basis van die vaststelling diende er een nieuwe, liefst definitieve fase in de staatshervorming te worden verwezenlijkt. De ter stemming gebrachte artikelen voldoen aan die laatste eis.

Wij moeten de moed hebben om vast te stellen dat alle partijen voor een verdere federalisering gewonnen zijn en dat wij daarvoor de nodige stappen moeten durven doen.

De Vice-Eerste minister, minister voor de Institutionele Hervormingen, formuleerde het goed: «De gezamenlijke grondwettelijke bepalingen die voor de herziening in aanmerking komen — 17, 59bis, 107ter, 47, 48, 108ter en 115 — stemmen overeen met het tweevoudige doel dat de regering nastreeft: verder gaan met de hervorming van de Staat, in de zin van een grotere autonomie van de Gewesten en de Gemeenschappen, die overeenstemt met de werkelijke toestanden in de Belgische samenleving aan het einde van de 20e eeuw, op een duurzame manier voorzien in een harmonieuze samenleving tussen de in ons land levende cultuurgemeenschappen en gewestelijke entiteiten. Dit ambitieuze, doch zo noodzakelijke doel zal alleen in samenwerking met het Parlement kunnen worden verwezenlijkt.»

Aan dit laatste willen wij meewerken. Wij willen loyale samenwerking verlenen op voorwaarde dat wij als Parlement constructieve bijdragen kunnen leveren. Wij zullen dan ook deze artikelen goedkeuren, in overeenstemming met het door ons aangenomen regeerakkoord. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Philippe Moureaux, Vice-Premier ministre.

M. Ph. Moureaux, Vice-Premier ministre et ministre de la Région bruxelloise et des Réformes institutionnelles. — Monsieur le Président, l'examen de textes dans la seconde assemblée a toujours, sur certains points, un caractère répétitif. Mais, lorsqu'on se penche plus attentivement sur la question, on

constate que ce second examen est souvent utile sinon nécessaire. Du travail accompli au Sénat, je retiendrai surtout celui qui fut effectué en commission où, probablement parce que les joutes oratoires étaient moins passionnées, les questions étaient plus précises. Ce fut particulièrement le cas pour l'article 108ter.

Le rapport du Sénat apportera donc certainement plus d'éclaircissements que celui de la Chambre. Même si le gouvernement, par définition, ne répond pas de façon satisfaisante à vos yeux, monsieur Monfils, il s'est quand même sur certains points expliqué de manière plus précise ici qu'à la Chambre.

Cela dit, avant de répondre aux différentes questions concernant les articles 47 et 48, sujet qui commence tout doucement à être épuisé, je voudrais reprendre l'un ou l'autre élément de caractère plus général.

Je n'oserais pas dire à M. Dierickx qu'il fait de la philosophie car il l'a pris très mal en commission, ce en quoi il a eu tort car je pensais lui rendre ainsi hommage. Même si je suis loin d'être d'accord avec lui, j'apprécie sa volonté d'essayer d'élever le débat et je dois dire que j'ai été assez surpris lorsque, en commission, il m'a reproché d'avoir parlé de philosophie à propos de son intervention. Je voudrais simplement vous dire, monsieur Dierickx, que je ne comprends pas pourquoi vous opposez radicalement les notions d'universalité, d'internationalisme et les notions de respect des intérêts locaux et des régions, c'est-à-dire d'un monde plus petit où la culture de chacun est préservée. Il ne s'agit pas pour moi de contradictions mais de complémentarités. On peut véhiculer avec conviction des idées universalistes et considérer en même temps que sa culture doit être protégée et que certains intérêts sont mieux défendus dans un cadre plus restreint.

En tant qu'écologiste, vous êtes souvent sensible à ce discours. Par exemple, lorsque vos collègues francophones parlent de fédéralisme intégral — quelques partis recourent d'ailleurs au même vocabulaire, n'est-ce pas, monsieur Vaes? —, je ne pense pas que, dans leur esprit, ce soit en contradiction avec certaines idées universalistes. Le respect des grandes idées et le désir d'une réelle solidarité ne sont pas en opposition, mais devraient, au contraire, se conjuguer avec le respect des cultures, des habitudes et de tout ce qui est lié à l'enracinement des peuples.

Je voudrais, madame Herman, revenir sur certains aspects généraux de votre intervention et, en particulier, sur votre évocation du regretté M. Vanderpoorten. Je tiens à vous dire avec beaucoup de conviction et peut-être un peu de romantisme — ce dernier n'est, en effet, pas complètement absent de la politique et, si j'ai bien compris, ce sont, au second degré, les paroles de M. Schiltz que vous avez reprises tout à l'heure — que, dans le cadre de l'opération que le gouvernement essaye de mener à bien, la personnalité de Herman Vanderpoorten me revient souvent à l'esprit.

En 1980, j'ai eu l'honneur de travailler avec lui alors qu'il était ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles et que j'étais ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles. Nous avons mené à bien cette réforme, sous la direction du Premier ministre, dans des conditions qui s'apparentent, à bien des égards, à celles que nous connaissons aujourd'hui et que vous critiquez: rapidité des travaux et volonté d'essayer d'en finir pour engranger des résultats, notamment.

Je comprends fort bien que le rôle de l'opposition soit d'abord de s'opposer et que vous soyez fondamentalement en désaccord sur certains points.

Lorsque vous avez cité Herman Vanderpoorten, vous avez rappelé qu'en qualité de libéral flamand, il était partisan d'une plus grande autonomie pour les Communautés. C'est dans cet esprit que nous essayons, nous aussi, de travailler, même si nous le faisons mal à vos yeux.

La vie politique est d'une grande complexité et il importe de ne pas simplifier à outrance. Rien n'est tout à fait noir ni tout à fait blanc; l'opposition n'a pas toujours entièrement tort et le gouvernement n'a pas toujours entièrement raison.

Mais j'ai la conviction que la direction dans laquelle nous nous engageons en ce qui concerne la réforme de l'Etat recueille

une majorité plus large que la majorité politique qui soutient ce gouvernement.

Je ne considère pas, bien entendu, qu'il s'agit seulement, de votre part, «d'opposition pour l'opposition» et il est certain que, sur plusieurs problèmes, vous êtes en profond désaccord avec nous. Je voudrais simplement vous dire, madame, que j'ai la conviction, à tort ou à raison, d'une façon peut-être un peu romantique, que, sur certains points, je ne suis pas en désaccord moral avec ce que j'ai fait en 1980 en collaboration avec l'homme de très grande qualité que vous avez évoqué à cette tribune.

Vous avez cité deux grands écrivains flamands — Stijn Streuvels et Herman Teirlinck — et rappelé des écrits frappés d'une certaine rigueur. Je comprends parfaitement ce type d'expression de la part de grands intellectuels. Je pourrais en citer, de l'autre côté de la frontière linguistique, qui se sont exprimés tout récemment encore. Effectivement, les intellectuels définissent souvent, avec justesse et fermeté, des principes importants qui, cependant, doivent être quelque peu nuancés pour tenir compte des réalités.

Un des problèmes que nous rencontrons, et que nous continuerons à rencontrer, résulte de l'aspiration au fédéralisme, très générale bien qu'avec des nuances et des degrés variables. Toutefois, qui dit fédéralisme dit problèmes aux frontières des Etats autonomes, ou plutôt, le mot «frontières» risquant de choquer certains, parlons plutôt de limites. La dynamique de la création d'un fédéralisme plus poussé entraînera toujours une difficulté particulière dans ces zones-là.

Je répète que si le gouvernement souhaite l'apaisement et la mise en œuvre de formules allant dans ce sens, il doit avoir la modestie d'admettre qu'il ne l'obtiendra pas du jour au lendemain, ni d'un mois à l'autre, ni même d'une année à l'autre, mais qu'il s'agit d'un travail de longue haleine.

Tels sont les quelques éléments de caractère très général que je désirais évoquer.

Je remercie les membres de cette assemblée qui ont bien voulu soutenir les projets du gouvernement, de même que le président du groupe SP qui, dans son intervention, allait encore plus loin que nos propositions. Il sera sans doute nécessaire de revenir sur ses propos lorsque nous aborderons l'article 108ter.

J'en viens maintenant aux articles 47 et 48 dont nous discutons pour le moment.

La suppression, par la révision de l'article 47 de la Constitution, de la condition de domiciliation depuis six mois au moins dans la même commune ainsi que la suppression, par la révision de l'article 48, de la condition de demeurer dans les limites des provinces pour la fixation des circonscriptions électorales, permettent d'abord au législateur de reconnaître l'exercice du droit de vote aux nombreux Belges résidant à l'étranger, ensuite au gouvernement d'émettre des propositions à caractère plus limité, autorisant les Fouronnais et les Cominois à voter dans une autre commune que celle où ils sont domiciliés.

Comme je vous l'ai dit en commission, madame Delruelle, je reconnais que les termes «le cas échéant» figurant dans la note explicative du gouvernement sont inadéquats. Il serait plus sage de dire que cette réforme ne doit pas intervenir «le cas échéant» mais le plus rapidement possible, lorsque les textes pourront être prêts et réunir un large consensus.

Vous pouvez constater que je ne suis pas sourd aux critiques de l'opposition et que je considère certaines d'entre elles comme fondées. Dans notre hâte à rédiger cette note explicative, nous avons peut-être fait preuve d'une certaine maladresse.

Je rectifie donc bien volontiers dans le sens que vous souhaitez.

Je voudrais relever une contradiction interne assez fondamentale dans de nombreuses interventions de ceux qui s'opposent à la révision: ils plaident pour que l'on attribue le droit de vote aux Belges résidant à l'étranger et s'accrochent en même temps à la notion de domicile!

Si l'on veut permettre à ces compatriotes de voter, il faut immanquablement passer par une modification du système actuel de la domiciliation.

Vous pourriez arguer du fait que d'autres formules auraient pu être utilisées, notamment celle d'une domiciliation fictive, mais je ne suis pas convaincu que cela aurait été préférable à la simplification que nous proposons.

D'une façon générale, dans la mesure où l'on est partisan de cette réforme, il est nécessaire de modifier l'article 47.

En ce qui concerne le respect du secret du vote, je rappelle que cette notion ne peut être étendue au lieu où s'exerce le droit de vote, qui est toujours publiquement connu. Il en va d'autant plus ainsi que la possibilité qui serait laissée aux Fouronnais et aux Cominois de voter à Verviers ou à Ypres n'est qu'une simple faculté.

Aucune formalité ne devra être accomplie, monsieur Clerdent, aucune déclaration préalable ne sera nécessaire pour faire usage de cette option de vote. Il ne saurait donc être question de pressions préalables. Les seules personnes capables de désigner avec certitude ceux qui auront fait usage de l'option de vote sont les membres des bureaux. Or, ces derniers prêtent serment de respecter le secret de vote.

Par ailleurs, il me paraît vraiment excessif de présenter comme un recul de la démocratie un projet qui ne supprime aucun des modes actuels d'expression des populations concernées et ne fait, au contraire, qu'en ajouter.

Quant à la portée, que certains considèrent comme trop large, des révisions constitutionnelles proposées, qui, effectivement, donnent une habilitation plus générale que les actuelles dispositions, j'indiquerai qu'il n'entre nullement dans les intentions du gouvernement de proposer l'établissement d'une circonscription électorale unique, ce qui ne paraît pas davantage le souhait de certains groupes du Parlement.

La condition de domiciliation a été introduite à l'origine pour écarter les vagabonds du droit de vote. S'il est inutile de revenir sur cet aspect archaïque de la disposition, je signale toutefois qu'il n'entre pas dans nos intentions d'organiser ce que l'on pourrait appeler la mobilité généralisée des électeurs.

Enfin, il faut être clair — je reviens ici sur l'argument que j'évoquais voici quelques instants —: si l'on veut permettre aux Belges domiciliés à l'étranger d'exercer un jour leur droit de vote, il convient de modifier la règle actuelle.

En ce qui concerne l'adéquation entre l'électeur et l'élu, l'option vaut pour l'élection des députés et des sénateurs, représentants de la Nation entière et non de leurs seuls électeurs ni de la seule population de leur circonscription électorale.

En ce qui concerne Fourons et Comines, madame Herman, l'accord de gouvernement est tout à fait clair. Cette possibilité ne serait donnée que pour les élections européennes et celles à caractère national. Indirectement, et jusqu'à ce que les Conseils des Régions et des Communautés soient élus de façon directe — cet argument a été évoqué à plusieurs reprises —, l'option de vote conduira à l'élection de mandataires qui ne vont pas légiférer à l'égard des électeurs en question ni en leur nom. Cette situation, que nous voulons temporaire, existe en fait depuis longtemps dans l'arrondissement de Bruxelles-Hal-Vilvorde. Certains, d'ailleurs, qui s'étaient tournés vers la Cour de Strasbourg en utilisant cet argument, se sont vu donner tort, la Cour rejetant le recours introduit devant elle à ce sujet.

Je confirme que les révisions proposées ne changeront rien au nombre de députés et de sénateurs à élire dans chaque arrondissement ni à l'appareillement.

Pour conclure, des quatre articles dont nous proposons la révision, les articles 47 et 48 ne sont certainement pas les plus complexes. Ils s'avèrent, au contraire, limpides. Ils permettent, à terme, une réforme importante et, dans l'immédiat, ils permettent au gouvernement d'appliquer un point de sa déclaration. Aussi, au nom du gouvernement, je demande au Sénat de confirmer le vote de la Chambre en ce qui concerne la révision des articles 47 et 48. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, ik meen dat er een beetje licht begint te schijnen aan de horizon en dat de minister mij begint te begrijpen.

Wie de parlementaire stukken leest, zal vaststellen dat de vertegenwoordigers van Agalev-Ecolo voorstander zijn van taalstatuten, van taalgrenzen, van rechtszekerheid inzake taalgebruik, van het behoud en van de cultivering van de eigenheid, van de eigen cultuur. Wie naar onze uiteenzettingen luistert in de Vlaamse Raad en in de Waalse Raad, zal vaststellen dat wij grote verdedigers zijn van de culturele verheffing en van een goed taalgebruik. In een echte federatie moeten er echter kansen bestaan én voor de middelpuntzoekende én voor de middelpuntvliedende krachten, pour les forces centripètes et les forces centrifuges.

Zo vind ik — en dat zal u misschien verwonderen — dat de Volksunie nuttig werk verricht. De actie van de VU is ten volle gerechtvaardigd in een echte federale Staat. De VU is een middelpuntvliedende kracht. Ik heb wel problemen met de zogenaamde universalistische krachten die naar mijn mening hun werk niet doen. De socialisten en de christen-democraten zouden een andere houding moeten aanemen. En het heeft mij vandaag opnieuw ontgoocheld dat ik geen antwoord kreeg op mijn vraag in verband met het voorstel van de Volksunie om de sociale zekerheid te federaliseren.

De Volksunie stelt deze federalisering voor, maar de andere partijen zwijgen in alle talen, ze maken zelfs geen aanstalten om een antwoord te geven. En u weet hoe het er in ons land aan toe gaat. Een idee wordt gelanceerd, ze wordt niet betwist en de wagen gaat aan het rollen. Vooraanstaande *opinion makers* leveren een bijdrage en zeer ongewone ideeën vinden ingang, vooral omdat de politici, die steunen op universalistische ideologieën geen weerwerk leveren op het ogenblik dat dit moet worden geleverd en dat in alle federaties van de wereld wordt geleverd. De nationalistische doen hun werk, de middelpuntzoekende universalistische denkrichtingen doen hun werk niet in de Belgische federalistische context.

Ik heb dan ook de thesis verdedigd dat de moeilijkheden vervat zijn in de structuren zelf. Wij weten allen dat een tweeledig federalisme moeilijker te beheren is dan een meerledig federalisme. Als wij verder willen gaan op de weg van het twee- of driedelig federalisme, moeten precies de universalistische krachten dubbel waakzaam zijn om de grote solidariteitsband niet te verbreken. De socialisten hebben voor dit probleem onvoldoende aandacht. Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik vind het bijvoorbeeld pijnlijk dat socialisten, die verschillende talen spreken, niet meer één fractie in ons Parlement kunnen vormen en vooral dat u wil bepalen dat dit in de toekomst ook niet meer mogelijk zal zijn, zelfs niet in de hoofdstedelijke raad.

Wij, vertegenwoordigers van Ecolo en Agalev, nemen vrede met veel dingen die in ons land aan het gebeuren zijn maar wij zijn van oordeel dat wij bij de samenstelling van de Senaat in de toekomst behoedzaam moeten proberen af te wijken van de idee van de zuivere tweeledigheid. Dit is mogelijk. Wij kunnen de Senaat op een andere manier samenstellen dan door een tegenover elkaar plaatsen van twee cohorten. Wij moeten, zoals het VBO vraagt, eens ernstig nadenken over iets wat in elke federatie bestaat, namelijk de normenhiërarchie. Wij hebben een stap gedaan in de richting van de centripetale krachten door de oprichting van het Arbitragehof, dat in feite een constitutioneel hof is.

Tenslotte heeft u het over, wat wij in het Nederlands noemen, de kleinschaligheid. Wij, groenen, pleiten voor kleinschaligheid, maar ik zou dit toch even willen preciseren. Het is al te gemakkelijk te zeggen: jullie zijn voor kleinschaligheid, dus jullie moeten akkoord gaan met dit federalisme.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, de kleinschaligheid zoals wij ze verdedigen, moet als volgt worden begrepen: kleinschaligheid is een aanpassing van de democratische besluitvormingsorganen aan de dimensie van de economische besluitvorming. Dat moet u, als socialist, begrijpen. Als de economische beslissingen

op lokaal vlak worden genomen, moet daartegenover een lokale democratie staan. Als de beslissingen nationaal en internationaal worden getroffen, moeten wij de democratie aanpassen aan de dimensie van de economische en sociale problemen. Wij moeten de democratie niet in het luchtledige laten draaien op een niveau waar de grote economische beslissingen niet worden getroffen. Het federalistisch denken is een genuanceerd denken. Ik ben ervan overtuigd dat u in staat is ons in dit denken te volgen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Philippe Moureaux, Vice-Premier ministre.

M. Ph. Moureaux, Vice-Premier ministre et ministre de la Région bruxelloise et des Réformes institutionnelles. — Monsieur le Président, je ne reprendrai pas longuement la parole.

Monsieur Dierickx, je ne vous répondrai pas en tant que socialiste mais comme représentant du gouvernement. Je puis vous affirmer de la façon la plus claire que le programme gouvernemental ne prévoit aucunement de toucher au caractère national de la sécurité sociale.

M. le Président. — La parole est à M. Monfils.

M. Monfils. — Monsieur le Président, j'ai écouté avec beaucoup d'attention le Vice-Premier ministre. Il faut reconnaître que chaque fois que M. Philippe Moureaux monte à la tribune — peut-être est-ce dû à sa formation d'historien? — il y tient des propos fort séduisants. J'ai même cru y déceler un petit bout de cœur, ce qui n'est pas fréquent malgré les grandes déclarations de la majorité actuelle!

Malheureusement, à part une explication générale et l'affirmation réitérée que le gouvernement a pris ses décisions pour aboutir à la paix communautaire dans ce pays, nous nous trouvons en plein milieu d'une saga qui va nous conduire de la révision de l'article 17 de la Constitution, dont nous avons déjà discuté au Sénat, de la révision des articles 108ter et 115 que nous aborderons demain, vers la possibilité pour le gouvernement de disposer des armes lui permettant de déposer un certain nombre de projets de loi que nous estimons néfastes non seulement pour la Région wallonne et la Communauté française — nous y reviendrons dans quelques instants — mais également pour le pays.

Monsieur le Vice-Premier ministre, si le gouvernement voulait aboutir à la pacification communautaire, pourquoi a-t-il créé partout des foyers d'infection?

A Comines, par exemple, qui vivait paisiblement depuis des années et qui, maintenant, est en train d'exploser de toutes parts et de manifester sa totale réprobation contre le système que vous avez mis au point à l'encontre de l'avis de l'ensemble de la population.

Foyers d'infection également dans la périphérie bruxelloise où des communes paisibles jusqu'ici en sont maintenant à envisager des grèves électorales, des désobéissances légales pour tenter de faire obstacle à votre système.

Foyers d'infection à Bruxelles où l'on voit des Flamands se réunir sur une même liste pour essayer d'aboutir à la présence flamande dans tous les conseils communaux et utiliser tous les moyens pour arriver à cette fausse représentation proportionnelle que vous avez mise au point en contrepartie des quelques éléments positifs arrachés à l'égard des Fourons.

Enfin, foyers d'infection dans les Fourons. On vous l'a démontré, monsieur Moureaux. Retournez-y, si d'aventure un jour votre projet est adopté. Lorsque les voitures quitteront Fourons pour emmener leurs occupants voter à Verviers, vous verrez les « conduites de Grenoble » que ne manqueront de leur faire ceux qui ne sont pas d'accord avec les francophones fouronnais; vous constaterez les pressions auxquelles ces malheureux seront soumis.

Si vous vouliez vraiment assurer la pacification communautaire, il fallait, ou il faudra tout à l'heure ou demain, adopter

l'amendement que nous avons déposé tendant à permettre aux Fouronnais d'exprimer leur volonté à Fourons, sur une double liste, comme on le fait à Bruxelles.

Dans le but d'une pacification communautaire, il y avait des choses à faire et surtout d'autres à ne pas faire. Vous n'avez pas fait les unes mais vous avez fait les autres.

Votre système ne marchera pas. Personnellement, je veux bien croire à votre déclaration d'intention mais je n'ai pas le sentiment que les arguments que vous avancez à la tribune, en tant que Vice-Premier ministre, pourront être considérés demain comme une main tendue à tous ceux qui réellement s'efforcent, ici aussi, d'aboutir à une pacification communautaire.

J'ai la certitude que ce n'est pas la paix mais la guerre que vous préparez pour demain. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de beraadslaging, verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de bespreking van de amendementen voorgesteld op elk van de bepalingen betreffende de te herziene artikelen.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion, je la déclare close et nous passons à l'examen des amendements proposés à chacune des dispositions relatives aux articles à réviser.

HERZIENING VAN DE GRONDWET

REVISION DE LA CONSTITUTION

HERZIENING VAN ARTIKEL 47, EERSTE LID, VAN DE GRONDWET, WAT BETREFT DE WOORDEN «DIE SINDS TEN MINSTE ZES MAANDEN HUN WOONPLAATS HEBBEN IN DEZELFDE GEMEENTE»

Bespreking van de amendementen

REVISION DE L'ARTICLE 47, ALINEA 1er, DE LA CONSTITUTION, EN CE QUI CONCERNE LES MOTS «DOMICILIES DEPUIS SIX MOIS AU MOINS DANS LA MEME COMMUNE»

Examen des amendements

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van de amendementen voorgesteld op de bepaling met betrekking tot artikel 47 van de Grondwet.

Nous abordons l'examen des amendements proposés à la dispositions relative à l'article 47 de la Constitution.

Hier volgt de tekst overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers:

Enig artikel. Artikel 47, eerste lid, van de Grondwet wordt vervangen als volgt:

«De afgevaardigden ter Kamer van volksvertegenwoordigers worden rechtstreeks gekozen door de burgers die volle 18 jaar oud zijn en die niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting bij de wet bepaald.»

Article unique. L'article 47, alinéa 1er, de la Constitution est remplacé par la disposition suivante:

«Les députés à la Chambre des représentants sont élus directement par les citoyens âgés de 18 ans accomplis et ne se trouvant pas dans l'un des cas d'exclusion prévus par la loi.»

Mevrouw Herman c.s. stelt volgend amendement A voor:

« In dit artikel, tussen de woorden « 18 jaar oud zijn » en de woorden « en die niet », in te voegen de woorden « die sinds ten minste drie maanden hun woonplaats hebben in dezelfde gemeente. »

« A cet article, entre les mots « 18 ans accomplis » et les mots « et ne se trouvant pas », insérer les mots « domiciliés depuis trois mois au moins dans la même commune. »

De stemming over het amendement wordt aangehouden.
Le vote sur l'amendement est réservé.

Mevrouw Herman c.s. stelt volgend amendement B voor :

« Aan het eerste lid van artikel 47 van de Grondwet, zoals voorgesteld door het artikel, de volgende zin toe te voegen :

« Voor de Belgen, die hun woonplaats niet in België hebben, bepaalt de wet op welke wijze zij hun stem kunnen uitbrengen. »

« Compléter le premier alinéa de l'article 47 de la Constitution, tel qu'il est proposé à cet article, par la disposition suivante :

« La loi détermine la manière dont les Belges qui ne sont pas domiciliés en Belgique peuvent exprimer leur suffrage. »

De stemming over het amendement wordt aangehouden.
Le vote sur l'amendement est réservé.

Mme Delruelle et consorts présentent l'amendement que voici :

« Compléter le premier alinéa de l'article 47, proposé à cet article, par un alinéa libellé comme suit :

« Les Belges qui résident à l'étranger sont admis à participer au vote selon les modalités définies par la loi. »

« Het voorgestelde eerste lid van artikel 47 aan te vullen als volgt :

« De Belgen die in het buitenland verblijven, mogen aan de stemming deelnemen op de wijze die de wet bepaalt. »

La parole est à Mme Delruelle.

Mme Delruelle-Ghobert. — Monsieur le Président, cet amendement vise à inscrire explicitement dans la Constitution que les Belges qui résident à l'étranger sont admis à participer au vote.

M. le Président. — Le vote sur l'amendement est réservé.
De stemming over het amendement wordt aangehouden.

Il sera procédé tout à l'heure aux votes réservés et au vote sur la disposition, à la majorité qualifiée, conformément à l'article 131 de la Constitution.

De aangehouden stemmen en de stemming over de bepaling, met bijzondere meerderheid, overeenkomstig artikel 131 van de Grondwet, hebben straks plaats.

REVISION DE LA CONSTITUTION

HERZIENING VAN DE GRONDWET

REVISION DE L'ARTICLE 48, ALINÉA 1er, DE LA CONSTITUTION

Examen des amendements

HERZIENING VAN ARTIKEL 48, EERSTE LID, VAN DE GRONDWET

Bespreking van de amendementen

M. le Président. — Nous abordons l'examen des amendements proposés à la disposition relative à l'article 48 de la Constitution.

Wij vatten de bespreking aan van de amendementen voorgesteld op de bepaling met betrekking tot artikel 48 van de Grondwet.

Hier volgt de tekst overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers :

Enig artikel. Artikel 48, eerste lid, van de Grondwet wordt vervangen als volgt :

« De samenstelling van de kiescolleges wordt door de wet geregeld. »

Article unique. L'article 48, alinéa 1er, de la Constitution est remplacé par la disposition suivante :

« La constitution des collèges électoraux est réglée par la loi. »

Mevrouw Herman c.s. stelt volgend amendement voor :

« In dit artikel, tussen de woorden « de kiescolleges wordt » en de woorden « door de wet », in te voegen de woorden « voor elk in artikel 3bis bedoeld taalgebied. »

« A cet article, insérer entre les mots « La constitution des collèges électoraux » et les mots « est réglée par la loi », les mots « de chacune des régions linguistiques visées à l'article 3bis. »

De stemming over het amendement wordt aangehouden.
Le vote sur l'amendement est réservé.

M. le baron Clerdent et consorts présentent l'amendement que voici :

« Compléter l'article 48, alinéa 1er, de la Constitution, tel qu'il est proposé par cet article, par la disposition suivante :

« Si celle-ci autorise certains électeurs à émettre un vote en faveur de candidats présentés dans une autre circonscription électorale, la possibilité doit leur être offerte d'exercer semblable choix par la présentation d'une liste double déposée au lieu habituel où s'exerce le vote de ces électeurs. »

« Enig artikel. Artikel 48, eerste lid, van de Grondwet, zoals voorgesteld door dit artikel, aan te vullen als volgt :

« Worden bepaalde kiezers door die wet gemachtigd een stem uit te brengen op kandidaten die worden voorgedragen in een ander kiesdistrict, dan moet hun de mogelijkheid gegeven worden om een dergelijke keuze te maken door het voordragen van een dubbele lijst in de gemeente waar die kiezers normaal hun stem uitbrengen. »

La parole est au baron Clerdent.

M. le baron Clerdent. — Monsieur le Président, je voudrais mentionner que M. le Vice-Premier ministre a essayé de rencontrer nos préoccupations en nous assurant qu'il n'y aurait pas d'inscription préalable et que seul le bureau de vote serait informé.

Dans une grande ville comme Bruxelles, le secret sera garanti, mais dans les Fourons, il n'en sera rien.

Dans l'esprit de pacification que nous devons tous rechercher, il faut faire en sorte que le vote dans les Fourons ne soit pas l'occasion de départs collectifs vers Verviers ni de manifestations du Taalactiecomité.

C'est la portée de notre amendement rédigé dans un esprit constructif.

M. le Président. — Le vote sur l'amendement est réservé.

De stemming over het amendement wordt aangehouden.

Il sera procédé tout à l'heure aux votes réservés et au vote sur la disposition, à la majorité qualifiée, conformément à l'article 131 de la Constitution.

De aangehouden stemmingsen en de stemming over de bepaling, met bijzondere meerderheid, overeenkomstig artikel 131 van de Grondwet, hebben straks plaats.

HERZIENING VAN DE GRONDWET

REVISION DE LA CONSTITUTION

HERZIENING VAN ARTIKEL 115 VAN DE GRONDWET

Bespreking

REVISION DE L'ARTICLE 115 DE LA CONSTITUTION

Discussion

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van de herziening van artikel 115 van de Grondwet.

Nous abordons la discussion de la révision de l'article 115 de la Constitution.

Hier volgt de tekst overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers:

Enig artikel. De volgende bepalingen worden aan artikel 115, *in fine*, van de Grondwet toegevoegd:

« Een wet aangenomen met de in artikel 1, laatste lid, bepaalde meerderheid stelt het financieringsstelsel vast voor de Gewesten bedoeld in artikel 107^{quater}. De organen van deze Gewesten bepalen, ieder wat hem betreft, de bestemming van hun ontvangsten bij de in artikel 26bis bedoelde regelen.

Overgangsbepaling. Tot de inwerkingtreding van de in het laatste lid bedoelde wet, blijft de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen wat de financiering van de Gewesten betreft, van toepassing. »

Article unique. Les dispositions suivantes sont ajoutées, *in fine* de l'article 115 de la Constitution:

« Une loi adoptée à la majorité prévue à l'article 1er, dernier alinéa, fixe le système de financement des Régions prévues à l'article 107^{quater}. Les organes de ces Régions déterminent, chacun pour ce qui le concerne, la destination de leurs recettes par les règles prévues à l'article 26bis.

Disposition transitoire. La loi ordinaire du 9 août 1980 de réformes institutionnelles reste d'application jusqu'à l'entrée en vigueur de la loi visée au dernier alinéa en ce qui concerne le financement des Régions. »

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Erdman, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, allereerst gaat mijn dank naar de diensten van de Senaat omdat zij op deskundige wijze het verslag mogelijk hebben gemaakt.

Hoewel artikel 115 van de Grondwet reeds herhaaldelijk voor herziening vatbaar werd verklaard, omdat geen regeling van de budgettering en rekeningen van Gemeenschappen en Gewesten in de tekst opgenomen was, wordt thans *in fine* een tekst ingevoegd die ertoe strekt een permanent financieringssysteem voor de Gewesten te garanderen door een wet aangenomen met een bijzondere meerderheid.

Bij de bespreking van de herziening van artikel 59bis, paragraaf 6, werd reeds een gelijklopend systeem aanvaard inzake de financiering van de Gemeenschappen.

Bij de beoordeling van het voorstel tot herziening mogen wij de huidige situatie niet uit het oog verliezen. Op 8 augustus 1980 werd bij bijzondere meerderheid een wet aangenomen, die de bevoegdheden van Gemeenschappen en Gewesten vastlegt, waarvoor de financieringsmiddelen werden geregeld bij gewone wet.

Feitelijk was de enige vraag of de wet die de financiering van de Gewesten zal vastleggen, al dan niet met de in artikel 1, laatste lid, bepaalde meerderheid, dient te worden aangenomen. Terecht werd verwezen naar de wet van 9 augustus 1980 die bij gewone meerderheid kan worden gewijzigd waardoor dus aan de bevoegdheidsverdeling kan worden geraakt, zoals gebeurd is bij de wet van 5 maart 1984 betreffende de saldi en de lasten van het verleden van de Gemeenschappen en de Gewesten en de nationaal gebleven economische sectoren.

Zoals in het schriftelijk verslag aangestipt, werden tijdens de besprekingen opmerkingen gemaakt die onder drie hoofdstukken kunnen worden gegroepeerd: ten eerste, de analyse en het afwegen van grondwettelijke teksten, zoals deze van artikel 115, die niet alleen behouden blijft, maar zelfs aangevuld wordt door de voorgestelde tekst, en de relatie met de artikelen 110 en 116 van de Grondwet; ten tweede, vragen in verband met de toekomst nadat, ingevolge deze grondwetswijziging, het financieringssysteem voor de Gewesten zal zijn vastgelegd. Sommige leden vroegen een globale bespreking. Anderen, ongerust over de effectieve weerslag, wensten te beschikken over cijfermateriaal om deze efficiënt te evalueren. De derde grote bekommerning was de draagwijdte van de overgangsbepaling.

Aangezien artikel 110 niet voor herziening vatbaar is, met uitzondering van paragraaf 4, zal het financieringssysteem, dat in de toekomstige wet wordt vastgelegd, uiteraard een aanvulling uitmaken van artikel 110. Aangezien echter artikel 116 van de Grondwet voor herziening vatbaar is, en ook de oorspronkelijke tekst van artikel 115 nog kan worden gewijzigd, is elke referentie aan die bepalingen voorbarig omdat de huidige tekst enkel tot doel heeft het financieringssysteem verder uit te bouwen. De bespreking van de voorgestelde wijziging of toevoeging kon niet worden uitgesteld: enerzijds, wegens de systematiek van een grondwetswijziging per artikel, anderzijds, omdat in dit specifieke geval de weg uitgetekend is.

Wanneer men de besprekingen tracht samen te vatten, stelt men vast dat hoofdzakelijk aandacht werd geschonken aan de weerslag van de financiering en de mogelijke toetsing van deze wet aan andere grondwettelijke bepalingen, ongeacht de door verschillende leden geraamde financiële weerslag.

De regering is herhaaldelijk ondervraagd over haar toekomstplannen in verband met andere artikelen. Over de toekomstige financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten is in het regeerakkoord door omschrijving van het probleem echter duidelijkheid geschapen.

Men gaat ten onrechte van allerlei hypothesen uit om de weerslag te meten van de geplande financieringsstelsels. De simulaties of econometrische modellen zijn uiteraard afhankelijk van de beslissingen betreffende de over te hevelen materies. Zolang de wet van 8 augustus 1980 niet gewijzigd is, kan men uiteraard geen nauwkeuriger cijfers geven, zodat sommigen ten onrechte thans reeds zonder meer verkondigen dat bepaalde Gewesten voordelen of nadelen halen uit het ene of het andere systeem, of deelaspect ervan.

Ook wordt door sommigen, ondanks hun deskundigheid, ten onrechte vooropgesteld dat het behoud van de economische en monetaire unie in gevaar zou komen door de financieringsmodaliteiten en de bevoegdheidsverdeling of -overheveling.

Het gehele stelsel, zoals tijdens de besprekingen onderstreept is, stoelt op een welomschreven conceptie van maatschappelijke solidariteit. Aldus wordt de economische en monetaire unie gevrijwaard zonder dat het daarom noodzakelijk wordt, althans naar mijn gevoel, de algemene beginselen van deze economische en monetaire unie in de Grondwet onder te brengen en daarmee een afdwingbaarheid te bepalen voor iets dat een noodzaak is als gevolg van bovengenoemde maatschappelijke solidariteit.

Degenen die mochten twifelen aan het in stand houden van deze solidariteit zijn in strijd met de tekst van het regeerakkoord.

Indien men reeds bij de bespreking van dit artikel argumenten uitbouwt op basis van theoretische cijfers, dan is dat voor een ieder de uiting van een regionale bekommerning. Men stelt toch vast dat vandaag de wet van 9 augustus 1980 als gewone wet met een gewone meerderheid kan worden gewijzigd terwijl in de toekomst, in tegenstelling met wat sommigen menen, in geen dele een blanco check wordt gegeven, gelet op de bijzondere meerderheid die zal worden geleverd.

Sommigen verzetten zich nog tegen het systeem van de bijzondere meerderheid. Verschillende amendementen werden in die zin ingediend. De bijzondere meerderheid wordt voorgesteld als een grendel. Toch moet er duidelijk de nadruk op worden gelegd — in aansluiting op wat gezegd is tijdens de bespreking van artikel 59bis, paragraaf 6 — dat de voorgenomen overheveling van nieuwe bevoegdheden naar Gewesten en Gemeenschappen de overgedragen budgettaire massa tot 570 miljard doet oplopen. Indien het financieringssysteem zal stelen op de eigen financiële verantwoordelijkheid en omkeerbare solidariteit, zullen de Gewesten kunnen beschikken over eigen niet-fiscale middelen, eigen gewestelijke belastingen, de opbrengst van een samengevoegde belasting en, in voorkomend geval, over een nationale solidariteitsbijdrage zodat deze structuur een zekerheid moet zijn voor de permanentie van haar financiering. De Eerste minister heeft tijdens de bespreking van het regeerakkoord uitdrukkelijk gesteld dat de uitbouw van een eigen thesaurie voor de Gemeenschappen en Gewesten het sluitstuk is van het financieringssysteem.

Men maakt zich zorgen over de leningsfinanciering en men heeft ook amendementen ingediend die eigenlijk vooruitlopen op het nog aan te nemen wetsontwerp. Men stelt daarbij vast dat, blijkbaar gedreven door bijzondere ijver, reeds nu — zonder dat zij ter sprake kwamen — de principes die wellicht in artikel 115bis van de Grondwet zullen worden ingeschreven, werden aangehaald, namelijk wanneer over de bepaling van een absoluut maximum van de fiscale en parafiscale druk werd gesproken.

De uitvoerige bespreking van de overgangsbepaling heeft duidelijkheid gebracht: de gewone wet van 9 augustus 1980 wordt in stand gehouden tot de nieuwe wet in werking treedt. Uit de verklaringen van de regering blijkt echter duidelijk dat door het opnemen van deze overgangsbepaling voornoemde wet enkel nog door een nieuwe financieringswet, aangenomen met een bijzondere meerderheid, kan worden gewijzigd.

Door via het financieringssysteem, de autonomie te waarborgen, wordt opnieuw een duidelijke stap gedaan in de richting van de noodzakelijke pacificatie, die een harmonieuze samenleving van de in ons land levende cultuurgemeenschappen en gewestelijke entiteiten moet waarborgen. En dit zelfs indien — en ik wik mijn woorden — door politiek realisme, gevestigde rechtsconstructies voor pragmatische oplossingen moeten wijken.

Tot slot, nog volgende beschouwing.

Sommige criticiasters van ons parlementair systeem denken misschien dat, daar de thans bij de Senaat ingediende teksten reeds uitvoerig in de Kamer van volksvertegenwoordigers werden besproken, het onderzoek van de commissie summier is

gebleven, zonder de fundamentele problemen aan te pakken, die onder meer dit artikel nu of in de toekomst bij het bespreken van de uitvoeringswet doet rijzen. Het verslag dat ik namens de commissie heb uitgebracht, zal het tegendeel bewijzen. Het toont aan dat, ongeacht de voorafgaande bespreking in de Kamer van volksvertegenwoordigers, de in de commissie gevoerde bespreking uiteraard wel een aanvulling biedt, op bepaalde punten zeer duidelijk innovierend is en zeer originele accenten legt.

Dit zij een fingerwijzing voor de stuurder aan de wal. Het is een bewijs dat de reflexiekamer wel degelijk denkwerk heeft verricht.

M. le Président. — La parole est à M. Boël.

M. Boël. — Monsieur le Président, la démocratie, c'est le Parlement et le Parlement, suivant la définition anglaise, c'est *The power of the purse*. Le Parlement vote annuellement le budget qui précise non seulement l'affectation des divers crédits mais qui détermine aussi la politique fondamentale du gouvernement. La meilleure preuve de l'importance du budget est d'ailleurs la priorité qui lui est accordée. Pour couvrir les dépenses, il faut aussi prévoir le budget des recettes. Je rappelle à cet égard la formule: *no taxation without representation*, «pas de taxation sans représentation».

Or, par cet article, vous voulez déterminer par une loi la dotation aux Régions, dotation dont le Parlement n'aura plus le droit de connaître l'affectation, puisque les Régions seront seules responsables.

Monsieur le ministre, permettez-moi de revenir à nouveau sur un reproche fondamental et très grave.

La Constitution est une structure, un bâtiment, les lois déterminant l'affectation du bâtiment et de toutes ses pièces. La révision de la Constitution représente la révision des structures. Vous percez ou fermez des fenêtres ou des portes, vous construisez ou démolissez des parois. Pour nous permettre de décider valablement, il faut que vous nous précisiez à quoi sont destinées les nouvelles structures. Il est invraisemblable que vous ne nous ayez pas communiqué le programme qui justifie la révision de la Constitution. En notre qualité de constituants, nous avons une lourde responsabilité devant la nation, responsabilité qui ne nous a pas souvent été donnée, de transformer la loi fondamentale de notre pays. En outre, vous ne demandez même pas l'avis du Conseil d'Etat qui, cependant, pourrait vous dire si les portes et les fenêtres que vous voulez percer ou fermer ne vont pas détruire l'harmonie totale du bâtiment et le rendre inutilisable.

Cette façon de procéder est contraire à toutes les règles de gestion normale, de gestion à long terme, qui veulent qu'on décide dans l'ordre ce qu'on veut faire, avec quel argent et avec qui. En cette matière, vous avez accompli la démarche inverse: vous avez d'abord décidé qui allait gouverner, puis de vous en donner les moyens et, pour cela, vous avez engagé une révision de la Constitution. Nous n'avons qu'une vague idée de ce à quoi la révision va servir et, à ce sujet, vous n'êtes pas d'accord entre vous. Vous vous gardez bien de demander l'avis du Conseil d'Etat car vous vous doutez de sa réponse.

En agissant de la sorte, on fait tout pour disloquer l'Etat. Les compétences attribuées à la Région et à la Communauté n'ont pas encore été définies. Aucune décision n'a été prise en ce qui concerne, par exemple, le département des Travaux publics. C'est d'autant plus inadmissible que nous nous trouvons dans une Europe en construction, une Europe des grands ensembles. Aucune structure cohérente n'existe pour trancher les conflits que cette distribution des compétences va entraîner. Nous ne disposons pas d'une Cour constitutionnelle qui puisse décider en dernier ressort et pour l'ensemble du pays qui est responsable et pour quoi; où et auprès de qui il y a lieu de s'adresser dans telle ou telle matière.

Je suis Européen et fier de l'être. Je suis Wallon et tout aussi fier de l'être. Une révision de la Constitution était nécessaire pour intégrer de façon intelligente notre pays, notre Région et

notre Communauté dans l'Europe, pour faire prospérer aussi bien chacune des parties que l'ensemble lui-même. Mais je me refuse d'acheter un chat dans un sac. Comme je l'ai déjà dit, je suis fier d'être Belge et je veux que l'Etat national continue à remplir son rôle pour nous tous, tout particulièrement dans les domaines économiques, financiers, monétaires et sociaux; je veux que la solidarité entre Belges soit réelle. Ma devise reste: «L'union fait la force.» Je me refuse donc à approuver cette révision de la Constitution car elle est bâclée et menée à la cravache. J'avais espéré une révision intelligente, menée sur base d'un programme cohérent et qui aurait permis d'intégrer la Communauté, la Région et la Nation dans un ensemble cohérent à l'intérieur de cette Europe, qui représente notre avenir. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Verhaegen.

De heer Verhaegen. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil namens de CVP-fractie een toelichting geven bij de herziening van artikel 115 dat wij thans bespreken. Ik ga hierbij uit van een algemeen beginsel. Aangezien wij een nieuwe structuur bouwen voor ons land, is het toch belangrijk enkele grondslagen te geven van een echte federale Staat. Op sociaal-economisch vlak dient de organisatie van een federale Staat te beantwoorden aan vier belangrijke beginselen. Er moet een doeltreffende politieke besluitvorming zijn; er moet een economische en monetaire unie zijn; er moet een evenwichtig stelsel van solidariteit tussen de gewesten zijn en er moet een regionale financiële verantwoordelijkheid zijn. Hoe moeilijk en delicaat het ook is, zeker in ons land, toch moeten wij nagaan in hoever de federale structuur beantwoordt aan deze vier normen.

De nieuwe tekst van artikel 115 van de Grondwet bevat twee belangrijke principes: ten eerste, wordt de gewestelijke financiële autonomie vastgelegd en, vervolgens, wordt er een uitvoeringswet in het vooruitzicht gesteld die met een bijzondere meerderheid moet worden goedgekeurd.

Een echte federale structuur is niet denkbaar zonder en sluitend financieringsmechanisme. Daarom wordt dan ook dit grondwetsartikel thans herzien. Dit financieringsmechanisme moet bovendien bijdragen tot de gezondmaking van de overheidsfinanciën. De jongste tijd vraagt men immers herhaaldelijk of de solidariteit die wordt ingebouwd, de toestand van de overheidsfinanciën niet in het gedrang brengt.

Onder een economische en monetaire unie verstaan wij een economische ruimte die gekenmerkt wordt door een marktintegratie en door een monetaire eenheid. Een marktintegratie houdt een vrije beweging van goederen, diensten en produktiefactoren in en een monetaire eenheid het bestaan van één monetaire autoriteit. Het is niet mijn bedoeling didactisch te zijn, maar als men principes vooropstelt, moet men ook duidelijk zeggen wat men daaraan verstaat.

Het wankel evenwicht tussen de marktintegratie en de monetaire eenheid wordt verstoord indien het beleid van de nationale overheid verschillend is van deelgebied tot deelgebied. Het is dan ook een grote uitdaging om in de nieuwe structuur dit wankel evenwicht te behouden. Ik denk hierbij aan alle reglementeringen met economische gevolgen, zoals de kredietpolitiek, de fiscaliteit en de overheidssteun.

Het is een uitstekend idee van de regering om een nieuw artikel 6bis in te lassen, waardoor de zorg voor het behoud van deze economische en monetaire unie in de hand wordt gewerkt. Ik verwijs hier, bijvoorbeeld, naar het vrij verkeer van goederen en diensten, personen en kapitalen, het mededingingsbeleid, de algemene normering van steunmaatregelen, de overheidsopdrachten, het industrieel eigendomsrecht, het vennootschapsrecht en de consumentenbescherming. Dit zijn enkele voorbeelden die in een dergelijke specifieke normering zouden worden opgenomen.

Ik wil een drietal vragen stellen, vragen die de jongste tijd door diverse economen naar voren zijn gebracht.

Ten eerste, moet de economisch-monetaire unie niet ruimer worden gezien dan de louter economische aspecten ervan? Ik

wil het hier duidelijker specificeren. Moeten wij dienaangaande niet een algemeen beginsel in de Grondwet zelf inschrijven?

Ten tweede, moet men geen duidelijke spelregels inschrijven om de conflictsituaties tot een minimum terug te brengen? De ervaringen van de jongste jaren in verband met de regionalisering hebben tot gevolg dat wij op onze hoede zijn. Het niet opvangen van de conflictsituaties tussen de gewesten onderling, maar ook tussen de gewesten en de nationale overheid, heeft in vele gevallen tot grote frustraties en grote werkingsmoeilijkheden geleid.

Mijn derde vraag is van delicate aard; zij houdt verband met de leningscapaciteit. In Duitsland werd de beperking van de leningscapaciteit van de *Länder* in de Grondwet ingeschreven — ten einde te voorkomen dat het macro-economisch evenwicht wordt verstoord. Dit zou ter gelegenheid van de herziening van de Grondwet ook hier in overweging kunnen worden genomen.

Wij leven niet in den blinde. Ik heb zeer aandachtig geluisterd naar de toelichting van de rapporteur bij artikel 115. Men moet, naast de juridische structuren, uitgaan van pragmatische politieke opties en besluiten. Ik wil dit niet uitsluitend zien in de Vlaamse optiek en vanuit de Vlaamse ervaring. Uit gesprekken met collega's van het Waalse Gewest blijkt dat er daar identieke financiële problemen zijn. In de huidige wet zijn de middelen om tegemoet te komen aan de financiële behoeften van de gewesten ontoereikend. Ik geef enkele voorbeelden. De discrepantie in de evolutie van nieuwe verbintenissen en de uitgaven is opvallend. Tussen 1982 en 1987 zijn de uitgaven in het Vlaamse Gewest toegenomen met ongeveer 42 pct. De ministers van de Vlaamse Executieve kunnen dit bevestigen.

De nieuwe verbintenissen die jaarlijks kunnen worden aangegaan — dit is de uitdrukking van het beleid dat effectief kan worden gevoerd — stegen slechts met 22,6 pct. Wij kunnen niet aan de behoeften beantwoorden zonder de politieke beleidsvoering in gevaar te brengen. Van 1982 tot 1987 werd in Vlaanderen het investeringsprogramma met ruim een vierde verminderd. Het investeringsprogramma 1987 bedroeg nog slechts 60 pct. van het programma van 1982. Ik verwijs hier naar een belangrijk advies van de Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen. Volgens de ramingen van die raad zou het begrotingstekort bij een ongewijzigd beleid oplopen tot 13,5 miljard in 1990. We worden hier dus voor een dilemma geplaagd. Ofwel de investeringen in de meest dynamische sectoren zoals de huisvesting en de economische expansie op peil houden door drastische inleveringen in andere sectoren. Dat zou een zeer grote weerslag hebben op de politieke dynamiek, maar ook op de werkgelegenheid. Ofwel de inleveringen beperken, met als gevolg een verdere vermindering van de investeringen. Dit is niet alleen voor Vlaanderen, maar evenzeer voor Wallonië een probleem. Deze zaken worden nog scherper gesteld als we rekening houden met de eigen dynamiek van de gewesten.

Twee voorbeelden: de gevolgen van de demografische evolutie ressorteren onder de Gemeenschappen en de Gewesten. In 1980 waren er 233 000 mensen boven de zestig meer. Er is een vermindering van de schoolbevolking behalve in de sectoren die het meest dynamisch zijn, de permanente vorming en het kunstonderwijs, wat tot de communautaire bevoegdheden behoort. Er is dus duidelijk nood aan nieuwe opties, een nieuwe financiële verdeling tussen de nationale en de gewestelijke middelen, wat wordt bepaald in de nieuwe politieke overeenkomst.

De dynamiek die in de wet van 1980 vooropgesteld was, progressieve ristornering, is eigenlijk niet gerealiseerd. Het Sint-Catharina-akkoord bracht een verbetering, die echter niet ten volle is aangebracht, ondanks de beloften van 1980. Het terugverdieneffect blijft voor de nationale financiële middelen voorbehouden. Wij zien geen resultaat van wat er in het gewest met de economische mogelijkheden wordt gedaan.

Ik zal de wijziging van dit artikel met volle overtuiging goedkeuren omdat ik weet dat wij een grondwettelijke garantie krijgen voor financiële mogelijkheden voor de Waalse en Vlaamse Gemeenschappen.

We kunnen dit doen met een vaste bijzondere meerderheid.

Er zijn uiteraard belangrijke vragen ook namens mijn fractie. Zullen de financiële middelen toereikend zijn om het beleid van de Vlaamse Gemeenschap op een behoorlijke manier te kunnen voeren? Namens mijn partij vraag ik zeer duidelijk: zullen we ons investeringsprogramma kunnen uitvoeren? Zullen we een antwoord vinden op de nieuwe uitdagingen, de nieuwe behoeften, de vorming, de welzijnszorg?

Uit wat in het regeerakkoord is overeengekomen kan alleszins worden geconcludeerd dat bepaalde dynamische factoren beter kunnen worden opgevangen in het kader van de nieuwe bevoegdheden omdat de gemeenschappen over een grotere financiële basis en bijgevolg over een grotere slagkracht zullen beschikken. Dit geeft de mogelijkheid om bepaalde groeifactoren om te buigen en andere prioriteiten te leggen.

Is het ingebouwde solidariteitsmechanisme verantwoord? Zullen er voldoende financiële middelen voorhanden zijn? Een dergelijk solidariteitsmechanisme moet volgens mij aan drie criteria beantwoorden: doorzichtigheid, billijkheid en omkeerbaarheid.

Tot slot van dit betoog wil ik het over twee bijkomende punten hebben die aansluiten bij wat de rapporteur heeft gezegd. Waarom is een bijzondere meerderheid verantwoord? De bijzondere wet van 1980 werd vijf keer gewijzigd: voor een bijkomende dotatie in 1984, voor een aanvullende dotatie in 1984, voor de bestemming van de successierechten, ingevolge het Sint-Catharina-akkoord en voor de financiering van het Brusselse Gewest.

Deze wijzigingen gingen telkens gepaard met grote politieke moeilijkheden en met een gevoel van onvoldaanheid in beide gemeenschappen.

Deze bijzondere meerderheid is volgens mij gerechtvaardigd om vier redenen. Ten eerste, vind ik het logisch dat dezelfde meerderheid beslist over de toekenning van bevoegdheden en over de financiële middelen nodig om deze bevoegdheden uit te oefenen. Ten tweede, moet de bijzondere meerderheid de opgenomen verrekening van de solidariteitsregeling en de compensaties beveligen. Dat is zeer belangrijk voor de Vlaamse Gemeenschap. Ten derde, door de bijzondere meerderheid kan de nationale overheid niet willekeurig ingrijpen in de federale financieringssystemen. Ten vierde, er zal steeds een evenwicht tussen Vlaanderen en Wallonië moeten worden gezocht. En laten we ons geen illusies maken. Wij zullen nooit een nieuw financieringsstelsel krijgen als hierover geen consensus bestaat en in Vlaanderen, en in Wallonië.

Tenslotte vraag ik de regering de artikelen 115 en 116 van de Grondwet als een geheel te willen bekijken. Twee jaar geleden hebben wij samen met de heer Henrion en de heer De Batselier, nu staatssecretaris, hierop reeds aangedrongen. Mijn fractie wenst ook artikel 115 van de Grondwet met een bijzondere meerderheid goedgekeurd te zien. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Ik stel de vergadering voor de bespreking nu te onderbreken om over te gaan tot de stemmingen die de agenda vermeldt.

Je propose au Sénat d'interrompre ici la discussion pour procéder aux votes prévus à l'ordre du jour. (*Assentiment.*)

HERZIENING VAN ARTIKEL 47, EERSTE LID, VAN DE GRONDWET, WAT BETREFT DE WOORDEN «DIE SINDS TEN MINSTE ZES MAANDEN HUN WOON-PLAATS HEBBEN IN DEZELFDE GEMEENTE»

Aangehouden stemmingen

Stemming

REVISION DE L'ARTICLE 47, ALINEA 1er, DE LA CONSTITUTION, EN CE QUI CONCERNE LES MOTS «DOMICILIES DEPUIS SIX MOIS AU MOINS DANS LA MEME COMMUNE»

Votes réservés

Vote

De Voorzitter. — Wij moeten thans stemmen over de aangehouden amendementen.

Nous devons procéder maintenant au vote sur les amendements réservés.

Wij stemmen eerst over amendement A van mevrouw Herman c.s.

Nous passons d'abord au vote sur l'amendement A de Mme Herman et consorts.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

161 leden zijn aanwezig.

161 membres sont présents.

124 stemmen neen.

124 votent non.

37 stemmen ja.

37 votent oui.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Neen hebben gestemd:

Ont voté non:

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Barzin, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Borin, Borremans, Bouchat, Bourgois, Capoen, Cardoen, Cerehe, Chabert, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Serranno, Desmedt, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Diegenant, Donnay, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flaghothier, Garcia, A. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Henneuse, Hismans, Hosman, Hofbeke, Hotyat, Kenzeler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, S. Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourgh, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Pécriaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Pouillet, Priëls, Schellens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Suykerbuyk, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vandekerckhove, Vanderborcht, Van Eertvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Van-nieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschuere, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ja hebben gestemd:

Ont voté oui:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Bascour, Bock, Boël, Bosmans, Buchmann, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléry, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Dierickx, Dillen, Duquesne, Evers, Mme Harnie, MM. Hasquin, Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Houssa, Janzegers, Lannoy, Laverge, Mme Mayence-Goossens, M. Monfils, Mme Nélis, MM. Pedé, Peetermans, Saulmont, Simonet, Vaes, Van Aperen, Vandenhoute, Vandermarliere et Vandersmissen.

De Voorzitter. — Wij stemmen nu over amendement B van mevrouw Herman c.s.

Nous passons au vote sur l'amendement B de Mme Herman et consorts.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

164 leden zijn aanwezig.
164 membres sont présents.
125 stemmen neen.
125 votent non.
39 stemmen ja.
39 votent oui.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Neen hebben gestemd:

Ont voté non:

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Bouchat, Bourgois, Capoen, Car-doen, Cerexhe, Chabert, Claeys, Collignon, Content, Coore-man, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Serranno, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Diegenant, Donnay, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Gros-jean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Henneuse, Hismans, Hofman, Holsbeke, Hotyat, Kenzeler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, S. Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Pouillet, Priëls, Schel-lens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suyker-buyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truf-faut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vandekerckhove, Vanderborcht, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Van-lerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van-roy, Verhaegen, Verschuere, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ja hebben gestemd:

Ont voté oui:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Bock, Boël, Bosmans, Buchmann, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléty, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Dierickx, Dillen, Duquesne, Evers, Mme Harnie, MM. Hasquin, Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Houssa, Janzegers, Lannoye, Laverge, Mme Mayence-Goossens, M. Monfils, Mme Nélis, MM. Pede, Peetermans, Saulmont, Simonet, Vaes, Van Aperen, Vandenhaute, Vandermarliere et Vandersmissen.

M. le Président. — Nous passons au vote sur l'amendement de Mme Delruelle et consorts.

Wij stemmen over het amendement van mevrouw Del-ruelle c.s.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

165 membres sont présents.
165 leden zijn aanwezig.
126 votent non.
126 stemmen neen.
39 votent oui.
39 stemmen ja.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

Ont voté non:

Neen hebben gestemd:

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Bouchat, Bourgois, Capoen, Car-doen, Cerexhe, Chabert, Claeys, Collignon, Content, Coore-man, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Serranno, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Didden, Diegenant, Donnay, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, Gevenois, Ghes-quière, Gijs, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Han-senne, Henneuse, Hismans, Hofman, Holsbeke, Hotyat, Kenze-ler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, S. Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Pouillet, Priëls, Schel-lens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suyker-buyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truf-faut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vandekerckhove, Vanderborcht, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Van-lerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschuere, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ont voté oui:

Ja hebben gestemd:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Bock, Boël, Bosmans, Buchmann, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléty, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Dierickx, Dillen, Duquesne, Evers, Mme Harnie, MM. Hasquin, Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Houssa, Janzegers, Lannoye, Laverge, Mme Mayence-Goossens, M. Monfils, Mme Nélis, MM. Pede, Peetermans, Saulmont, Simonet, Vaes, Van Aperen, Vandenhaute, Vandermarliere et Vandersmissen.

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant au vote à majorité spéciale sur la disposition relative à l'article 47, telle qu'elle est transmise par la Chambre des représentants.

Wij moeten ons nu uitspreken met bijzondere meerderheid over de bepaling met betrekking tot artikel 47, zoals die door de Kamer van volksvertegenwoordigers is overgezonden.

La parole est à M. de Wasseige pour une explication de vote.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, c'est vraiment par discipline que je voterai « oui ». En effet, je crains sérieusement que le vote en faveur de cet article ne constitue la clé permettant d'ouvrir la porte à des lois iniques pour Comines, pour Fourons et même pour la périphérie bruxelloise.

Je crains fort que si ces lois suivent la déclaration gouverne-mentale, elles ne méprisent des principes aussi fondamentaux que l'autonomie communale et le respect du suffrage universel.

Mon vote d'aujourd'hui ne préjuge en rien l'attitude que j'adopterai vis-à-vis de ces lois lorsqu'elles nous seront présen-tées.

M. le Président. — La parole est à Mme Delruelle pour une explication de vote.

Mme Delruelle-Ghobert. — Monsieur le Président, je vou-drais expliquer le vote du groupe PRL, qui ne peut marquer son accord sur la réforme proposée étant donné son manque de clarté et de précision sur le plan juridique. En outre, le gouvernement a décidé d'apporter à un problème d'ordre local

une réponse d'ordre général qui se concrétise par une importante modification constitutionnelle.

La solution qu'elle sous-tend pour essayer de régler le problème des Fourons se limite à un aspect psychologique et ne répond pas aux aspirations réelles des populations concernées. Au contraire, elle engendre des problèmes supplémentaires et ouvre la voie à l'aventure.

D'autre part, aucun de nos amendements n'a été retenu, même pas celui tendant à inscrire explicitement dans la Constitution le principe du vote des Belges à l'étranger. Nous voterons donc contre la révision des articles 47 et 48 dans la proposition du gouvernement car elle est néfaste pour la démocratie et n'aboutira pas à rétablir la pacification souhaitée. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Nous passons au vote sur la disposition relative à l'article 47 de la Constitution, telle qu'elle est transmise par la Chambre des représentants.

Wij stemmen nu over de bepaling met betrekking tot artikel 47 van de Grondwet, zoals die door de Kamer van volksvertegenwoordigers is overgegaan.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

168 membres sont présents.

168 leden zijn aanwezig.

126 répondent oui.

126 antwoorden ja.

40 répondent non.

40 antwoorden neen.

2 s'abstiennent.

2 onthouden zich.

M. le Président. — Je constate que le quorum et la majorité requis par l'article 131 de la Constitution sont atteints. La disposition est donc adoptée. Elle sera soumise à la sanction royale.

Ik stel vast dat het quorum en de meerderheid, zoals artikel 131 van de Grondwet vereist, bereikt zijn. De bepaling is dus aangenomen. Ze zal aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

— Ont voté oui :

Ja hebben gestemd :

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Bouchat, Bourgeois, Capoen, Car-doen, Cereixe, Chabert, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Delloy, De Loo, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Didden, Diegenant, Donnay, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Flagothier, Garcia, A. Geens, G. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijss, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Henneuse, Hismans, Hofman, Holsbeke, Hotyat, Kenzeler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larrier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourgh, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Pécriaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Poulet, Priëls, Schellens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suykerbuyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Vandekerckhove, Vanderborgh, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rom-puy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ont voté non :

Neen hebben gestemd :

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Bock, Boël, Bosmans, Buchmann, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléty, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Dierickx, Dillen, Duquesne, Evers, Mme Harnie, MM. Hasquin, Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Houssa, Janzegers, Lannoye, Laverge, Lenfant, Mme Mayence-Goossens, M. Monfils, Mme Nélis, MM. Pede, Peetermans, Saulmont, Simonet, Vaes, Van Aperen, Vandenhoute, Vandermarliere et Vandersmissen.

Se sont abstenus :

Onthouden hebben zich :

MM. Dehousse et Falise.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

M. Dehousse. — Monsieur le Président, je n'ai pas voté « oui » parce que la modification proposée crée une discrimination inutile et dangereuse, tant à Fouron qu'à Comines, qu'elle viole le secret du vote et parce qu'elle ouvre la voie à la création d'une circonscription électorale unique.

Je n'ai pas voté « non », pour tenir compte de la position de mon groupe.

M. Falise. — Monsieur le Président, je me suis abstenu pour les mêmes motifs que M. Dehousse.

HERZIENING VAN ARTIKEL 48, EERSTE LID, VAN DE GRONDWET

Aangehouden stemmingen

Stemming

REVISION DE L'ARTICLE 48, ALINEA 1er, DE LA CONSTITUTION

Votes réservés

Vote

De Voorzitter. — Wij moeten thans stemmen over de aangehouden amendementen.

Nous devons procéder maintenant au vote sur les amendements réservés.

Wij stemmen eerst over het amendement van mevrouw Herman c.s.

Nous passons d'abord au vote sur l'amendement de Mme Herman et consorts.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

163 leden zijn aanwezig.

163 membres sont présents.

151 stemmen neen.

151 votent non.

12 stemmen ja.

12 votent oui.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Ont voté non :

Neen hebben gestemd :

M. Adriaenssens, Mme Aelvoet, MM. Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Barzin, Bayenet, Belot, Mme Blomme, MM. Bockstal, Boël, Borin, Borremans, Bouchat, Bourgois, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Chabert, Claeyls, Clerdent, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, Decléty, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, Desmedt, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Didden, Diegenant, Dierickx, Donnay, Duquesne, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evers, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, G. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, M. Hansenne, Mme Harnic, MM. Hasquin, Hatry, Henneuse, Henrion, Hismans, Hofman, Holsbeke, Hotyat, Houssa, Janzegers, Kenzeler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Lannoye, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lietsen-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Mme Mayence-Goossens, MM. Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, Monfils, Moureaux, Mouton, Mme Nélis, MM. Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Poulet, Priéls, Saulmont, Schellens, Schoeters, Seeuws, Simonet, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suykerbuyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vaes, Valkeniers, Vandekerckhove, Vandenhaute, Vanderborcht, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ont voté oui :

Ja hebben gestemd :

MM. Anthuenis, Bascour, Bosmans, Buchmann, De Backer, Declerck, Dillen, Mme Herman-Michielsens, MM. Pede, Peetermans, Vandermarliere et Vandersmissen.

De Voorzitter. — Wij stemmen nu over het amendement van baron Clerdent c.s.

Nous passons au vote sur l'amendement du baron Clerdent et consorts.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

166 leden zijn aanwezig.

166 membres sont présents.

129 stemmen neen.

129 votent non.

19 stemmen ja.

19 votent oui.

18 onthouden zich.

18 s'abstiennent.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Ont voté non :

Neen hebben gestemd :

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Bouchat, Bourgois, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Chabert, Claeyls, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Didden, Diegenant, Dillen, Donnay, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, G. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Henneuse, Hismans, Hofman, Holsbeke,

Hotyat, Kenzeler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Mme Lietsen-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Poulet, Priéls, Schellens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suykerbuyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Vandekerckhove, Vanderborcht, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ont voté oui :

Ja hebben gestemd :

MM. Barzin, Bock, Boël, Clerdent, Declerck, Decléty, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Duquesne, Evers, Hasquin, Hatry, Henrion, Houssa, Mme Mayence-Goossens, MM. Monfils, Peetermans, Saulmont et Vandenhaute.

Se sont abstenus :

Onthouden hebben zich :

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Bascour, Bosmans, Buchmann, De Backer, Dierickx, Mmes Harnic, Herman-Michielsens, MM. Janzegers, Lannoye, Laverge, Mme Nélis, MM. Pede, Vaes, Van Aperen, Vandermarliere et Vandersmissen.

M. le Président. — Nous passons au vote sur la disposition relative à l'article 48 de la Constitution, telle qu'elle est transmise par la Chambre des représentants.

Wij stemmen over de bepaling met betrekking tot artikel 48 van de Grondwet, zoals die door de Kamer van volksvertegenwoordigers is overgezonden.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

169 membres sont présents.

169 leden zijn aanwezig.

127 répondent oui.

127 antwoorden ja.

41 répondent non.

41 antwoorden neen.

1 s'abstient.

1 onthoudt zich.

M. le Président. — Je constate que le quorum et la majorité requis par l'article 131 de la Constitution sont atteints. La disposition est donc adoptée. Elle sera soumise à la sanction royale.

Il stel vast dat het quorum en de meerderheid, zoals artikel 131 van de Grondwet vereist, bereikt zijn. De bepaling is dus aangenomen. Ze zal aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

— Ont voté oui :

Ja hebben gestemd :

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borin, Borremans, Bouchat, Bourgois, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Chabert, Claeyls, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bremaeker, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Didden, Diegenant, Dillen, Donnay, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, G. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Henneuse, Hismans, Hofman, Holsbeke, Hotyat, Kenzeler, Knuts, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larcier, Jan Leclercq,

Jean Leclercq, Leemans, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Pécriaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Poulet, Priëls, Schellens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suykerbuyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Vandekerckhove, Vanderborcht, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Weyts, Wintgens, Wyninckx et Kelchtermans.

Ont voté non :

Neen hebben gestemd :

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bascour, Bock, Boël, Bosmans, Buchmann, Clerdent, De Backer, Declerck, Decléty, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Desmedt, Dierickx, Dillen, Duquesne, Evers, Mme Harnie, MM. Hasquin, Hatry, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Houssa, Janzegers, Lannoye, Laverge, Lenfant, Mme Mayence-Goossens, M. Monfils, Mme Nélis, MM. Pede, Peetermans, Petitjean, Saulmont, Simonet, Vaes, Van Aperen, Vandenhaute, Vandermarliere et Vandersmissen.

S'est abstenu :

Onthouden heeft zich :

M. Dehousse.

PROPOSITION DE LOI TENDANT A MODIFIER LA TAXATION DES REVENUS DES TERRAINS DONNES EN LOCATION A DES AGRICULTEURS

Vote

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE BELASTING OP DE INKOMSTEN UIT DE AAN LANDBOUWERS VERHUURDE GRONDEN

Stemming

M. le Président. — Nous passons au vote sur l'ensemble de la proposition de loi tendant à modifier la taxation des revenus des terrains donnés en location à des agriculteurs.

Wij gaan over tot de stemming over het geheel van het voorstel van wet tot wijziging van de belasting op de inkomsten uit de aan landbouwers verhuurde gronden.

Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

165 membres sont présents.

165 leden zijn aanwezig.

155 votent oui.

155 stemmen ja.

10 s'abstiennent.

10 onthouden zich.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont voté oui :

Ja hebben gestemd :

MM. Adriaenssens, Aerts, Akkermans, Anthuenis, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Barzin, Bascour, Bayenet, Belot, Blanpain, Mme Blomme, MM. Bock, Bockstal, Boël, Borin, Borremans, Bosmans, Bouchat, Bourgois, Buchmann, Capoen, Cardoen, Cerexhe, Chabert, Claeys, Clerdent, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Backer, De Belder, De Beul, De Bremaeker, Declerck, Decléty, De Cooman, Dehousse, Delloy, De Loor, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, Desmedt, de Wasseige, Deworme, De Wulf, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Didden, Diegenant, Donnay, Duquesne, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evers, Evrard, Falise, Flagothier, Garcia, A. Geens, G. Geens, Gevenois, Ghesquière, Gijs, Grosjean, Guillaume, Mme Hanquet, MM. Hansenne, Hasquin, Hatry, Henneuse, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Hismans, Hofman, Holsbeke, Hotyat, Houssa, Kenzeler, Lafosse, Lallemand, Langendries, Larcier, Laverge, Jan Leclercq, Jean Leclercq, Leemans, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Mme Mayence-Goossens, MM. Meyntjens, Minet, Moens, Mommerency, Moureaux, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pécriaux, Pede, Peeters, Pinoie, Poulain, Priëls, Saulmont, Schellens, Schoeters, Seeuws, Smeers, Spitaels, Stroobant, Suykerbuyk, Swaelen, Swinnen, Taminiaux, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Valkeniers, Van Aperen, Vandekerckhove, Vandenhaute, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandersmissen, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Weyts, Wyninckx et Kelchtermans.

Se sont abstenus :

Onthouden hebben zich :

Mme Aelvoet, M. Dierickx, Mme Harnie, MM. Janzegers, Knuts, Lannoye, Mme Nélis, MM. Pataer, Peetermans et Vaes.

De Voorzitter. — Ik verzoek de leden die zich hebben onthouden, de reden van hun onthouding mede te delen.

De heer Pataer. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb me onthouden omdat ik het er niet mee eens ben dat een fiscale wet met terugwerking van kracht wordt. Overigens keur ik niet graag een voorstel goed dat het resultaat is van een slordige wetgeving.

De heer Knuts. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb me onthouden om dezelfde reden.

De Voorzitter. — Dames en heren, ik stel u voor onze werkzaamheden te onderbreken.

Je vous propose d'interrompre nos travaux. (*Assentiment.*)

Wij hervatten te 19 uur 30 de beraadslaging over de herziening van artikel 115 van de Grondwet.

PROJETS DE LOI — ONTWERPEN VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé les projets de loi suivants :

1° Contenant le budget du ministère de l'Agriculture de l'année budgétaire 1988;

De regering heeft de volgende ontwerpen van wet ingediend :

1° Houdende de begroting van het ministerie van Landbouw voor het begrotingsjaar 1988;

Ce projet de loi est renvoyé à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes.

Het ontwerp van wet wordt verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand.

2° Modifiant la loi du 23 septembre 1985 relative à l'emploi de la langue allemande en matière judiciaire et à l'organisation judiciaire.

2° Tot wijziging van de wet van 23 september 1985 betreffende het gebruik van het Duits in gerechtszaken en betreffende de rechterlijke organisatie.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Il est renvoyé à la commission de la Justice.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Justitie.

PROPOSITIONS DE LOI — VOORSTELLEN VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par M. Flagothier, tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi du statut de résident armé;

De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Flagothier, strekkende om een nieuwe termijn te doen ingaan voor het aanvragen van het statuut van lid van de gewapende weerstand;

2° Par M. Gevenois, accordant le titre de ville à la commune de Boussu;

2° Door de heer Gevenois, waarbij aan de gemeente Boussu de titel van stad wordt verleend;

3° Par M. Blanpain, modifiant la loi du 24 février 1978 relative au contrat de travail du sportif rémunéré;

3° Door de heer Blanpain, tot wijziging van de wet van 24 februari 1978 betreffende de arbeidsovereenkomst voor betaalde sportbeoefenaars;

4° Par MM. Duquesne et Henrion, relative à la répression de l'évasion de détenus;

4° Door de heren Duquesne en Henrion, waarbij de ontvluchting van gedetineerden strafbaar wordt gesteld;

5° Par M. Lenfant:

a) Modifiant le Code des impôts sur les revenus en vue d'améliorer le statut du conjoint-aidant;

b) Modifiant le Code des impôts sur les revenus en vue de supprimer une discrimination en matière de réduction d'impôts pour charges de famille.

5° Door de heer Lenfant:

a) Houdende wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen met het oog op de verbetering van het statuut van de medehelpende echtgenoot;

b) Houdende wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen met het oog op het wegwerken van een discriminatie inzake belastingvermindering wegens gezinslast.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

INTERPELLATIES — INTERPELLATIONS

Verzoeken — Demandes

De Voorzitter. — Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

1° Van de heer Dierickx tot de minister van Landsverdediging over «het verlenen van uitstel van legerdienst aan een voetballer en zijn nieuwe beleidsoptie inzake het verlenen van uitstel»;

Le bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes:

1° De M. Dierickx au ministre de la Défense nationale sur «l'octroi à un joueur de football d'un sursis d'appel et sa nouvelle option politique en matière d'octroi des sursis»;

2° Van de heer Antoine tot de minister van Binnenlandse Zaken, van de Modernisering van de Openbare Diensten, en van de Nationale Wetenschappelijke en Culturele Instellingen over «de financiële toestand van steden en gemeenten»;

2° De M. Antoine au ministre de l'Intérieur, de la Modernisation des Services publics, et des Institutions scientifiques et culturelles nationales sur «la situation financière des villes et des communes»;

3° Van de heer De Belder tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over «de houding der regering tegenover het voorstel tot oprichting van een zone zonder chemische wapens en van een nucleaire wapenvrije zone in Europa»;

3° De M. De Belder au ministre des Relations extérieures sur «la position du gouvernement à l'égard de la proposition de créer en Europe une zone sans armes chimiques et une zone dénucléarisée»;

4° Van de heer Dierickx tot de minister van Sociale Zaken over «het recentelijk gesloten akkoord tussen geneesheren en ziekenfondsen»;

4° De M. Dierickx au ministre des Affaires sociales sur «le récent accord médico-mutuelliste»;

5° Van de heer Wyninckx tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over «de houding van de regering tegenover het voorstel tot oprichting van een zone zonder chemische wapens en van een atoomvrije zone in Europa».

5° De M. Wyninckx au ministre des Relations extérieures sur «la position du gouvernement à l'égard de la proposition de créer en Europe une zone sans armes chimiques et une zone dénucléarisée».

De datum van die interpellaties zal later worden bepaald.

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

Wij zetten onze werkzaamheden vanavond te 19 uur 30 voort.

Nous poursuivrons nos travaux ce soir à 19 heures 30.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten te 18 h 15 m.)

(La séance est levée à 18 h 15 m.)

778